

A close-up, profile view of a woman's head and shoulders. She has light brown hair and is looking towards the left. She is wearing a dark garment with a prominent red lace collar. The background is a solid teal color.

ΦΑΝΗ ΠΑΝΤΑΖΗ

Η
ΨΥΧΗ
ΤΟΥ
ΠΕΤΡΙΝΟΥ
ΣΠΙΤΙΟΥ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Η ψυχή του πέτρινου σπιτιού**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Φανή Πανταζή
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Κατερίνα Δουρίδα
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βάσω Βύρρα, Ραλλού Ρουχωτά

© Φανή Πανταζή, 2017
© Φωτογραφίας εξωφύλλου: David & Myrtille/Arcangel
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2017

Πρώτη έκδοση: Φεβρουάριος 2017, 12.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-1963-3
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1964-0

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΦΑΝΗ ΠΑΝΤΑΖΗ
Η
ΨΥΧΗ
ΤΟΥ
ΠΕΤΡΙΝΟΥ
ΣΠΙΤΙΟΥ

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ
ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Ο κουρσάρος της καρδιάς μου, Εκδόσεις Ωκεανίδα, 2010

Το θρόισμα της λεύκας, Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011

Από αγάπη, Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2012

Η νύχτα των γιασεμιών, Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2013

Το άγγιγμα της αμαρτίας, Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2014

Το κυνήγι της αλεπούς (δεύτερη έκδοση),

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2014

Η εκδίκηση έσταξε μέλι, Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2015

Τραγούδι δίχως λόγια, Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2016

*Αφιερωμένο στα παιδιά μου
Νικόλα και Μιχαήλ,
το φως των ματιών μου.*

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Όσες φορές κι αν πάω στη Μονεμβασιά, το «πέτρινο καράβι» του Γιάννη Ρίτσου, το «πελώριο πολεμικό κράνος» του Στρατή Μυριβήλη ή το «θεριό που ενεδρεύει» του Νίκου Καζαντζάκη, νιώθω πάντα την ίδια συγκίνηση, σαν να κάνω ένα ονειρικό ταξίδι πίσω στον χρόνο και στην Ιστορία. Τα λιθόστρωτα σοκάκια, τα παλιά αρχοντικά των πλούσιων εμπόρων, οι πάμπολλες βυζαντινές εκκλησιές, οι μαρμαρίνοι αυτοκρατορικοί θρόνοι, οι κρήνες, τα ενετικά οικόσημα, το ερειπωμένο χαμάμ, οι ασίδες και οι καμάρες δημιουργούν μια μοναδική ατμόσφαιρα που με πάει στη λαμπρή εποχή του Βυζαντίου, αλλά και των Ενετών και Τούρκων κατακτητών που πέρασαν από κει. Με τα μάτια της φαντασίας βλέπω Βυζαντινούς αυτοκράτορες, πειρατές, Τούρκους, Φράγκους, Ρωμιούς και Ενετούς να περιδιαβαίνουν όπως παλιά.

Μ' αρέσει να ανεβαίνω στην κορυφή του Κάστρου και να αγναντεύω τις κεραμιδένιες στέγες και μετά το πέρασμα που αχολογεί και στραφταλίζει κάτω από το φως του ήλιου.

Η Μονεμβασιά δεν είναι παρά ένας στιβαρός βράχος στην αγκαλιά του Μυρτώου Πελάγους, που τον ενώνει με την απέναντι στεριά μια στενή λωρίδα γης. Αυτή είναι η μόνη είσοδος, η μόνη «έμβασις», απ' όπου πήρε και το όνομά της.

Υπάρχουν όμως κι άλλες ονομασίες για την εμβληματική καστροπολιτεία: το *Γιβραλτάρ της Ανατολής*· το *Υπερνεφές Κάστρο του Μοριά*· η *Βενετία της Πελοποννήσου*· η *Θεόσωστος Πόλις των Παλαιολόγων*· η *Ανθομύριστη Καστροπολιτεία του Νότου*.

το Μενεξεδένιο Κάστρο των Τούρκων· η Μαλβαζία των Ενετών...

Η Μονεμβασιά άλλαξε πολλές φορές χέρια. Η μεγάλη γεωπολιτική της σημασία την έκανε αντικείμενο του πόθου κάθε λογής κατακτητών. Έτσι, από το Βυζάντιο περνά, κατά περιόδους, στους Φράγκους, τους Ενετούς και τους Τούρκους, μέχρι την επανάσταση του 1821, οπότε και απελευθερώθηκε. Η ακμή της έφτασε στο απόγειό της την εποχή που ήταν το σημαντικότερο λιμάνι του Δεσποτάτου του Μυστρά.

Τότε ακριβώς γνώρισε την πιο μεγάλη δόξα, τη χρυσή εποχή της. Η άνθηση του εμπορίου και της ναυτιλίας της χάρισαν πλούτη και τεράστια ανάπτυξη. Παράλληλα, η πόλη γίνεται κέντρο επιχειρήσεων και στρατιωτική βάση.

Στη Μονεμβασιά έμειναν κατά καιρούς Βυζαντινοί αυτοκράτορες, ενώ ο περίφημος, περιζήτητος σκουροκόκκινος γλυκός *μαλβαζίας* ήταν το νέκταρ της υψηλής κοινωνίας του Μεσαίωνα και βρισκόταν σε τραπέζια ηγεμόνων και βασιλιάδων.

Κάνοντας μια νοερή αναδρομή στην ταραγμένη ιστορία της, σκέφτηκα ότι η Μονεμβασιά προσφερόταν για ένα ταξίδι στον χρόνο, με όχημα κάποιο μυθιστόρημα. Κάπως έτσι, λοιπόν, άρχισα να σκέφτομαι το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας. Και κάπως έτσι θα αρχίσει το ταξίδι που θα κάνουμε μαζί.

Ελπίζω να το απολαύσετε...

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

*Τώρα ο ουρανός είναι η γη μου,
η πλατιά γη μου.
Η πλατιά γη μου είναι ο ουρανός.*

*Μέσα στο σώμα σου
γεννιέμαι
και πεθαίνω.*

Πάννης Ρίτσος, «Κοιμήσου»

ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ

Τέλος 17ου – αρχές 18ου αιώνα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

*Ετούτο το τοπίο είναι σκληρό σαν τη σιωπή,
σφίγγει στον κόρφο του τα πυρωμένα του λιθάρια,
σφίγγει στο φως τις ορφανές ελιές του και τα αμπέλια του,
σφίγγει τα δόντια. Δεν υπάρχει νερό. Μονάχα φως.*

Γιάννης Ρίτσος, «Ρωμοσύνη»

Ηταν νύχτα.
Ο δυνατός πόνος την ξύπνησε απότομα από τον βαθύ της ύπνο. Η Ροδούλα έπιασε σαστισμένη τη φουσκωμένη της κοιλιά και προσπάθησε να διατηρήσει την ψυχραιμία της. Η μαμή της είχε πει ότι η γέννα θα άρχιζε με μικρά, ακανόνιστα πονάκια, που μπορεί να κρατούσαν και μέρες. Τίποτα, όμως, δεν την είχε προετοιμάσει για τον πόνο που την έζωνε τώρα και την έκανε να κοντανασάινει πανικόβλητη.

Σε λίγο, ο πόνος κόπηκε το ίδιο απότομα όπως είχε αρχίσει. Η Ροδούλα ανακάθισε στο κρεβάτι και έφερε την παλάμη της στο μέτωπο, που είχε κιόλας νοτιστεί από σταγονίτσες ιδρώτα. Στο τζάκι έλαμπαν τα πυρωμένα κούτσουρα, σκορπώντας στο φτωχικό δωμάτιο ένα γλυκό, ρόδινο φως.

Όλο το νοικοκυριό της ήταν το χτιστό κρεβάτι με το αχυρόστρωμα, μια καρέκλα, ένα χαμηλό τραπέζακι με δυο скаμινιά, λίγα χάλκινα σκεύη, ένα σεντούκι με υφαντά στρωσίδια κι ένας αργαλειός.

Έξω λυσσομανούσε η καταιγίδα. Η βροχή μαστίγωνε τα πέτρινα σπίτια, ο αέρας ούρλιαζε δαιμονισμένα στα περάσματα και τ' αστροπελέκια έκαναν τον βράχο να βογκά και να τρέμει. Κάθε τόσο η πόρτα ταρακουνιόταν, λες και τη χτυπούσε ανθρώπινο χέρι.

Σηκώθηκε από το κρεβάτι και πήρε το σπαρματσέτο που υπήρχε στο γείσο του τζακιού. Το άναψε, το στερέωσε σε μια πήλινη βάση και κάθισε πάλι στο κρεβάτι αναποφάσιστη. Δεν ήξερε τι ώρα ήταν ακριβώς, σίγουρα όμως ήταν αργά. Πήγε μέχρι την πόρτα, την ξεκλείδωσε και άνοιξε μια χαραμάδα. Ο παγωμένος βοριάς και η βροχή χτύπησαν εχθρικά το ζεστό πρόσωπο με τα πελώρια πράσινα μάτια.

Το σκοτάδι ήταν πηχτό, αργούσε ακόμα να φέξει. Η Ροδούλα έκλεισε βιαστικά την πόρτα, σκούπισε το πρόσωπό της και γύρισε πάλι στο κρεβάτι. Ούτε συζήτηση να βγει έξω και να πάει μέχρι το σπίτι της μαμής. Η μόνη που μπορούσε να τη βοηθήσει ήταν η Λευκή, η έμπιστη υπηρέτρια της κυράς τους.

Αλλά η Ροδούλα δίσταζε να την ξυπνήσει τέτοια ώρα. Ήταν στρυφνός άνθρωπος και δε χώνευε καθόλου την κοπέλα. Μποστά στην κυρά τους της φερόταν αρκετά καλά, όταν ήταν όμως οι δυο τους δεν έχανε ευκαιρία να την κατσαδιάζει και να την αποπαίρνει, χωρίς λόγο τις περισσότερες φορές.

Η Λευκή δούλευε σ' αυτό το σπίτι είκοσι τρία ολόκληρα χρόνια, από τότε που η κυρά της ακολούθησε τον κύρη της που την έφερε μαζί του νιόπαντρη από τη Βενετία κι εγκαταστάθηκαν στην καστροπολιτεία. Η κυρά τους η Βενετσιάνα της είχε μεγάλη εμπιστοσύνη και, καθώς ήταν άνθρωπος με αδύναμο χαρακτήρα, επηρεαζόταν πολύ από τα λόγια της μεγαλύτερης γυναίκας. Τον τελευταίο καιρό, η Λευκή βασανιζόταν από πόνους στις αρθρώσεις. Τα δάχτυλα των χεριών της είχαν παραμορφωθεί και τα γόνατά της πονούσαν κι ήταν μονίμως πρησμένα και κόκκινα.

Η Βενετσιάνα, βέβαια, δεν εννοούσε να την αποχωριστεί, κι έτσι αποφάσισε να φέρει στο σπίτι σαν ψυχοκόρη τη νεαρή Ροδούλα, που δεν ήταν ούτε δεκάξι χρόνων. Στην αρχή, η Λευκή ένιωσε χαρά κι ευγνωμοσύνη που η κοπέλα θα την ανακούφιζε

από τις βαριές δουλειές, ενώ εκείνη θα εξακολουθούσε να έχει το πρόσταγμα, σαν πιο παλιά και έμπειρη. Με τον καιρό, όμως, καθώς έβλεπε πόσο άξια ήταν η Ροδούλα, άρχισε να την αντιπαθεί και να της φέρεται ολοένα και πιο άσχημα.

Όσο πιο εξαίσια και πλουμιστά κεντίδια έφτιαχνε η κοπέλα για την κυρά τους, τόσο περισσότερο τη ζήλευε η Λευκή με τα αχρηστεμένα χέρια· όσο πιο όμορφα στρωσίδια ύφαινε στον αργαλειό της η Ροδούλα για τη Βενετσιάνα, τόσο περισσότερο τη μισούσε, κι όσο πιο λαχταριστό ψωμί ζύμωνε κι έψηνε στον φούρνο, τόσο περισσότερο την καταριόταν και την αναθεμάτιζε στα κρυφά.

Όταν δεν ήταν μπροστά η Βενετσιάνα, η Λευκή φώναζε την κοπέλα «Ρόδω». Διαφορετικά, έκρυβε την αντιπάθειά της και τη φώναζε «Ροδούλα», όπως όλοι.

Στο τέλος, η Ροδούλα παραμέρισε τον δισταγμό κι όλες αυτές τις σκέψεις και αποφάσισε να ανεβεί να την ξυπνήσει. Στο κάτω κάτω, δε γεννούσε κάθε μέρα.

Όταν, όμως, ήρθε ο δεύτερος πόνος, ακόμα πιο σαρωτικός από τον πρώτο, η λεπτοκαμωμένη κοπέλα λιγοψύχησε, φοβήθηκε ότι θα πέθαινε και δε θα προλάβαινε να ζητήσει βοήθεια. Της είχε κοπεί η ανάσα κι από τα χείλη της δεν έλεγε να βγει ούτε η κραυγή που παλλόταν στο στήθος της. Άνοιξε το στόμα της να πάρει λίγο αέρα, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Όταν κάποτε ο πόνος υποχώρησε, η Ροδούλα πήρε μερικές βαθιές αναπνοές για να συνέλθει.

Αμέσως μετά έριξε πάνω της ένα χοντρό σάλι και βγήκε από το κατώι. Σε μικρή απόσταση από την πόρτα της υπήρχε μια εξωτερική σκάλα που έβγαζε στον πρώτο όροφο, ενώ στον δεύτερο όροφο του σπιτιού, που ήταν τα υπνοδωμάτια, οδηγούσε μια εσωτερική. Πρόλαβε να ανεβεί δύο μόνο σκαλοπάτια, όταν την κεραυνοβόλησε ο επόμενος πόνος. Το κορμί της λύγισε και έγειρε πάνω στα παγωμένα και υγρά πέτρινα σκαλιά. Το πρόσωπό της συσπάστηκε καθώς από τα χείλη της ξέφευγε μια κραυγή και τα χέρια της παράτησαν το σάλι, προσπαθώντας να γραπωθούν από κάπου. Ο αέρας και η δυνατή βροχή τη μαστίγωναν ανελέητα. Αν έμενε εκεί λίγο ακόμα, θα έπρεπε να αλλάξει ρούχα.

Όταν συνήλθε κάπως, συνειδητοποίησε ότι, για να φτάσει μέχρι το δωμάτιο της Λευκής, έπρεπε να ανεβεί και την εξωτερική και την εσωτερική σκάλα του τρίπατου σπιτιού. Ανασηκώθηκε με δυσκολία και γύρισε στο δωμάτιό της όσο πιο γρήγορα μπορούσε.

Έπρεπε να τα βγάλει πέρα μόνη της.

Γέμισε τη χύτρα που είχε στην πυροστιά με νερό από τη στάμνα, σκάλισε τη φωτιά και την τάισε με άλλο ένα κούτσουρο. Ας είναι καλά η κυρά της η Βενετσιάνα –λεχώνα δύο ημερών κι αυτή– που είχε στο αρχοντικό της όλα τα καλά του Θεού και της έδινε ξύλα κι ένα σωρό άλλα πράγματα. Ας είναι καλά. Τώρα που ήταν και η Ροδούλα έγκυος, την πίεζε συνέχεια να τρώει παραπάνω φαγητό. Πάνω στο χαμηλό τραπεζάκι υπήρχε ένα τσίγκινο πιάτο με κρέας που είχε περισσέψει από το βράδυ, ένα μήλο και μια χούφτα σταφίδες. Τώρα τελευταία, η Ροδούλα δεν μπορούσε να φάει κανονικά, γιατί η φουσκωμένη της κοιλιά πίεζε το στομάχι της.

Πήρε μια υφαντή κουβέρτα, έγειρε πάνω στο χράμι που υπήρχε μπροστά στο τζάκι και σκεπάστηκε. Καλύτερα να γεννούσε εκεί, να μη λερώσει το κρεβάτι.

Λίγη ώρα αργότερα είχε πετάξει την κουβέρτα, είχε ανασηκώσει το νυχτικό της και πάσχιζε να φέρει στον κόσμο το ορφανό από πατέρα παιδί της. Οι πόνοι τής ρήμαζαν τα σπλάχνα, την εκμηδένιζαν, της έκοβαν την ανάσα και τη φωνή. Μόνο πού και πού αντηχούσαν στο δωμάτιο τα βογκητά και μερικές κραυγές που δεν άκουγε κανένας άλλος, παρά μόνο αυτή.

Λευτέρωσέ με, Παναγιά μου, προσευχόταν ασταμάτητα. Βοήθα με τούτη τη δύσκολη ώρα.

Ένα δυνατό αστροπελέκι έκανε για λίγο τη νύχτα μέρα και τα ρακούνησε, θαρρείς, όλο το στερέωμα.

Η Ροδούλα σταυροκοπήθηκε κι έσφιξε αποφασιστικά τις γροθιές της.

Βοήθα με, Θεέ μου. Μου πήρες τον άντρα μου. Άσε με, τουλάχιστον, να σφίξω στην αγκαλιά μου τούτο το παιδί, μουρμούρισε ανάμεσα σε δύο πόνους.

Τα πυκνά, καστανά της μαλλιά, που την ημέρα ήταν πλεγμένα

σε δυο πλεξούδες τυλιγμένες στο κεφάλι της σαν στεφάνι, ήταν τώρα λυτά και μουσκεμένα από τον ιδρώτα. Η Ροδούλα πέρασε τις παλάμες πάνω από το πρόσωπό της, πήρε μερικές βαθιές ανάσες και ανακάθισε για να φυσήξει και να σκαλίζει λίγο τη φωτιά. Καθώς ετοιμαζόταν για την επόμενη δοκιμασία, ψηλάφισε με τα χέρια την τσιτωμένη της κοιλιά για να βγάλει μια άκρη. Κατάλαβε εύκολα ότι το παιδί είχε κατεβεί πολύ και έσπρωξε με τις παλάμες της το κορμάκι του για να το βοηθήσει.

Λίγα λεπτά αργότερα, γραπωνόταν απελπισμένη από το χράμι κι έκλεινε σφιχτά τα μάτια. Δε βυθιζόταν στο σκοτάδι, αλλά σ' ένα δυνατό κόκκινο φως. Τα χείλη της είχαν τραβηχτεί, αποκαλύπτοντας τα δόντια και τα ούλα της, οι φλέβες στον λαιμό και στο μέτωπο είχαν φουσκώσει και πετάγονταν ανάγλυφες, ενώ η αναπνοή είχε σταματήσει και η καρδιά δούλευε εντατικά για να στείλει παντού όσο οξυγόνο είχε απομείνει στα πνευμόνια της.

Το ουρλιαχτό της αντήχησε σ' όλο το δωμάτιο και πνίγηκε στους χοντρούς πέτρινους τοίχους. Ήταν εντελώς μόνη.

Ένα πνιχτό βογκητό ακολούθησε τη χαλάρωση ύστερα από τον πόνο. Η Ροδούλα πήρε μερικές βαθιές ανάσες και ψηλάφισε τα σκέλια της. Ο δρόμος για την έξοδο του παιδιού είχε αρχίσει να ανοίγει.

Η κοπέλα αναθάρρησε. Θα τα καταφέρω, σκέφτηκε ξαφνικά. Ο φόβος είχε χαθεί από την καρδιά της, δίνοντας τη θέση του σε μια απροσδόκητη, πρωτόγονη δύναμη. Όσο κι αν τη βασάνισε ο επόμενος πόνος, εκείνη δεν έμεινε άπρακτη.

Λύγισε τα πόδια της, έπιασε τις κλειδώσεις με τα χέρια και τράβηξε τα γόνατα προς το στήθος ενώ το κορμί της διπλωνόταν σχεδόν στα δύο. Ξεπερνώντας την οδύνη, κράτησε την ανάσα της, έπνιξε την κραυγή που πάλευε να ξεφύγει από τα χείλη της και σφίχτηκε με όλη της τη δύναμη.

Οδηγημένη από τη συλλογική μνήμη και τη συσσωρευμένη γυναικεία εμπειρία αιώνων, έκανε το ίδιο και στις επόμενες επιδρομές του πόνου, μέχρι που άγγιξε με τα χέρια της τα υγρά μαλλάκια του μωρού καθώς πρόβαλλε σιγά σιγά μέσα από τα σπλάχνα της.

Λίγο ακόμα, είπε στον εαυτό της και συνέχισε με τον ίδιο τρόπο, μέχρι που γέννησε.

Έκοψε τον ζωογόνο ομφάλιο λώρο που την ένωνε εννιά ολόκληρους μήνες με το αγοράκι της και περίμενε με αγωνία. Σε λίγο, είδε το παιδί να σφίγγει τις μικροσκοπικές του γροθιές και να κλαίει γοερά, γεμίζοντας για πρώτη φορά με οξυγόνο τα πνευμόνια του.

«Δόξα τω Θεώ...» μουρμούρισε ανακουφισμένη.

Έσφιξε το μωρό στον κόρφο της κι άρχισε να του λέει τα γλυκόλογα που ανάβλυζαν από την καρδιά και τα χείλη της σαν γάργαρο, κρυστάλλινο νερό δροσερής πηγής. Ούτε κι εκείνη ήξερε πού βρήκε όλες τούτες τις λέξεις για να αρχίσει ο διάλογος ανάμεσα σε μάνα και παιδί.

Το αγοράκι, λες και καταλάβαινε την αγάπη που το περιέβαλλε και τη γλύκα των λόγων της μάνας, σταμάτησε να κλαίει. Η Ροδούλα το έπλυνε με το ζεστό νερό και το στέγνωσε μ' ένα πεσκίρι. Ύστερα το φάσκισε με τα σπάργανα που είχε υφάνει από καιρό και το έβαλε προσεκτικά πάνω στο κρεβάτι. Συγυρίστηκε κι εκείνη, άλλαξε ρούχα και πλάγιασε δίπλα του.

Λίγο αργότερα, έβαλε τον γιο της στο στήθος και του έδωσε το πρώτο, λιγοστό ακόμα γάλα. Εκείνος κούρνιασε ικανοποιημένος στη μητρική αγκαλιά και, αφού χόρτασε την πείνα του, αποκοιμήθηκε ευτυχισμένος.

Η Ροδούλα περιεργάστηκε στο λιγοστό φως το ήρεμο προσωπάκι του παιδιού.

Μοιάζει του πατέρα του, σκέφτηκε συγκινημένη. Φυσικά, θα του έδινε το όνομά του. Από δω και πέρα, ο μικρός Φώτος θα ήταν ο μοναδικός δικός της άνθρωπος πάνω στη γη. Οι γονείς της είχαν συχωρεθεί προ πολλού και η Ροδούλα δεν είχε άλλους συγγενείς.

Καθώς τα ματόκλαδά της βάραιναν, ο νους της πέταξε στο όχι και τόσο μακρινό παρελθόν, στην ημέρα που ο άντρας της ξεκίνησε για ψάρεμα και δε γύρισε ποτέ.

Εκείνη ήταν ακόμα στον δεύτερο μήνα της εγκυμοσύνης. Ένωθε τρισευτυχισμένη που θα αποκτούσε το πρώτο της παιδί, το παιδί του αγαπημένου της Φώτου. Τι κι αν ήταν και οι δυο τους φτωχοί; Ο άντρας της ήταν πολύ νέος, ένα πανέμορφο, ψηλό παλικάρι είκοσι χρόνων. Η Ροδούλα ήταν ακόμα πιο νέα, μόλις δεκαεφτά. Ο Φώτος είχε μια ψαροπούλα κι έβγαζε το ψωμί του από τα δώρα της θάλασσας.

Μια μέρα είχε φέρει ψάρια στο αρχοντικό της Βενετσιάνας, όπου δούλευε η Ροδούλα ψυχοκόρη, κι έτσι την πρωτοείδε. Τα τεράστια πράσινα μάτια με τα πυκνά γαϊτανόφρυδα τον μάγεψαν από την πρώτη στιγμή –δε θυμόταν να είχε ξαναδεί τέτοιο σμαραγδένιο χρώμα–, το ίδιο και τα σαρκώδη, καλογραμμένα χείλη, το μικροκαμωμένο, αλλά γεμάτο χυμούς σώμα. Όλα πάνω της ήταν όμορφα κι ερωτικά, και οι χοντρές πλεξούδες που είχε τυλιγμένες σαν στεφάνι γύρω από το κεφάλι της την έκαναν να μοιάζει με ζωγραφιά.

Αλλά κι εκείνη θαμπώθηκε από το κάλλος και το παράστημά του όταν τον αντίκρισε. Τα γκρίζα του μάτια τής θύμισαν το ασημί της θάλασσας όταν τη λούζει το φεγγαρόφωτο, και ο αέρας περηφάνιας που του χάριζε το πλατύ μέτωπο την έκανε να τον κοιτάζει θαμπωμένη.

«Στάσου να σε φιλέσουμε», του είπε θαρρετά.

Ο Φώτος δεν έφερε καμία αντίρρηση. Την είδε να φεύγει και να επιστρέφει μετά από λίγο κρατώντας ένα μεγάλο κομμάτι σταφιδόψωμο.

«Το έφτιαξα εγώ», είπε μ' ένα χαμόγελο.

Της χαμογέλασε κι εκείνος.

«Αν έχει τη δικιά σου γλύκα, θα είναι πεντανόστιμο», απάντησε.

Αυτό ήταν. Λίγους μήνες αργότερα, ο Φώτος και η Ρόδω στέκονταν μπροστά στον παπά που ευλογούσε την ένωσή τους, ενώ η κυρά η Βενετσιάνα άλλαζε τα στέφανα. Σπιτικό τους έγινε το κατώι όπου έμενε η Ροδούλα, για τους δύο νέους όμως ο χώρος αυτός ήταν σωστό παλάτι που φωτιζόταν μέρα νύχτα από τη μαγεία του έρωτά τους.

Δεν είχαν περάσει ούτε έξι μήνες, όταν η Ροδούλα έμεινε έγκυος. Η χαρά του Φώτου ήταν απερίγραπτη. Στο μεταξύ, είχε χειμωνιάσει και η θάλασσα αγρίευε όλο και πιο συχνά.

Η Ροδούλα ξυπνούσε κάθε πρωί και το πρώτο που έκανε ήταν να ρίξει μια ματιά στον ουρανό και να προσπαθήσει να καταλάβει τι καιρό θα έκανε. Κάθε φορά που έβλεπε σύννεφα, ακόμα και πέρα στον ορίζοντα, ένιωθε ένα σφίξιμο στο στομάχι. Το ίδιο κι όταν φυσούσε δυνατά.

«Μη βγεις για ψάρεμα σήμερα», έλεγε ικετευτικά στον άντρα της.

«Πώς κάμεις έτσι, Ροδούλα μου;» ήταν η συνηθισμένη του αντίδραση.

«Πώς να κάμω, Φώτο μου; Δε βλέπεις ότι ο καιρός είναι χάλια;» Σπάνια την άκουγε.

«Πρέπει να δουλέψω, ψυχή μου. Πρέπει να βάλουμε κάτι στην άκρη για το παιδί».

«Σε παρακαλώ... μη βγεις», επέμενε εκείνη.

«Μην ανησυχείς, κυρά μου. Με φυλάει η Παναγιά», την καθησύχαζε ο άντρας της χαμογελώντας.

Καθώς ο Φώτος έφευγε, η Ροδούλα τον σταύρωνε και μουρμούριζε μια προσευχή. Μέχρι να τον δει να γυρίζει, όμως, έτρεμε το φυλλοκάρδι της.

Και ο Φώτος γύριζε πάντα, με εξαίρεση εκείνη την καταραμένη μέρα που το πρωί όλα έδειχναν πως ο καιρός ήταν καλός.

Όταν ξεκίνησε ο Φώτος, η θάλασσα ήταν λάδι και ο ουρανός καταγάλανος, δίχως το παραμικρό συννεφάκι. Για τότε, όμως, μαύρισε ο κόσμος και άρχισε να φυσάει δαιμονισμένα ούτε που το κατάλαβε η Ροδούλα. Η αγωνία τής μάγκωνε την καρδιά καθώς η ώρα περνούσε και ο άντρας της δεν έλεγε να φανεί.

Η κυρά της η Βενετσιάνα, που ήταν πιο ψύχραιμη, προσπαθούσε να την παρηγορήσει. Όταν, όμως, πέρασε το μεσημέρι και ο Φώτος εξακολουθούσε να είναι άφαντος, άρχισαν να τη ζώνουν κι εκείνη τα φίδια.

Είχε σκοτεινιάσει όταν η Ροδούλα έφυγε από το αρχοντικό για να πάει στην απέναντι στεριά. Η Βενετσιάνα και η Λευκή προσπά-

θησαν να τη συγκρατήσουν, εκείνη όμως δεν άκουγε τίποτα. Το Πορτέλο δεν ήταν κανονικό λιμάνι, αφού τα μεγάλα καράβια δεν μπορούσαν να αράξουν στα αβαθή νερά του, αλλά έμεναν αρόδου κι από κει ξεφόρτωναν τα εμπορεύματα με μικρότερα πλεούμενα που πηγαινοέρχονταν. Επιπλέον, επειδή στην ακτή υπήρχαν βράχια, ο Φώτος και οι άλλοι ψαράδες άραζαν συνήθως τη βάρκα τους στην απέναντι στεριά που ήταν ομαλή.

Καθώς ξεμάκραινε από το αρχοντικό, άκουσε μια φωνή.

«Πού πας, Ροδούλα;»

Γύρισε και είδε τη Μαλαματή, που της έγνεφε από το κατώι του διπλανού αρχοντικού. Η μεσόκοπη γυναίκα δούλευε εκεί και οι δυο τους είχαν πιάσει φιλία.

Η κοπέλα πλησίασε. Όταν η Μαλαματή πρόσεξε το αναστατωμένο πρόσωπό της τρόμαξε.

«Τι τρέχει;»

«Πηγαίνω στην απέναντι στεριά».

«Μ' αυτό τον καιρό; Το ξέρει ο άντρας σου;»

«Αχ Μαλαματή! Ο άντρας μου λείπει από το πρωί και δε λέει να φανεί».

«Και τι θα κάμεις, κοπέλα μου, απέναντι; Δε βλέπεις ότι έρχεται θεομηνία; Ύστερα, τέτοια ώρα, η πύλη θα έχει κλείσει».

Φυσικά, η Ροδούλα ήξερε ότι η πύλη έκλεινε το βράδυ, αλλά η αγωνία τής θόλωνε το μυαλό και την εμπόδιζε να σκεφτεί σωστά. Βέβαια, και η Μαλαματή στενοχωριόταν μ' αυτό που περνούσε η φίλη της, η κρίση της όμως έμενε ανεπηρέαστη και γι' αυτό η γυναίκα ήταν αποφασισμένη να τη συγκρατήσει.

«Έχεις δίκιο, δεν ξέρω τι κάνω, τρέμει το φυλλοκάρδι μου, κοντεύω να τρελαθώ από την αγωνία».

Η Μαλαματή την έπιασε από το μπράτσο και την τράβηξε μέσα. Έμενε κι εκείνη στο κατώι και το δωμάτιό της ήταν παρόμοιο με της Ροδούλας.

«Έλα δω, κορίτσι μου. Κάτσε να πούμε μια προσευχή».

Η Μαλαματή έκλεισε την πόρτα, ο δυνατός άνεμος όμως ακουγόταν απειλητικός.

Η κοπέλα στεκόταν αναποφάσιστη.

«Στάσου ν' ανάψω και το καντήλι», είπε φουριόζα η Μαλαματή, που είχε ήδη ανάψει το λαδολύχναρο από νωρίς, καθώς η σκοτεινιά απλωνόταν και μέσα στο σπίτι. Αφού άναψε και το καντήλι, έκανε νόημα στη Ροδούλα να πλησιάσει στα εικονίσματα.

Στάθηκαν και οι δύο δίπλα δίπλα κι άρχισαν να προσεύχονται ψιθυριστά. Η Ροδούλα έσφιγγε τόσο δυνατά τα πλεγμένα κάτω από το πιγούνι χέρια της, που είχαν ασπρίσει οι κόμποι.

Μετά από λίγο, η Ροδούλα τράβηξε κατά την πόρτα.

«Πού πας πάλι; Κάτσε εδώ να περιμένουμε μαζί».

«Δεν μπορώ, Μαλαματή, δε με χωράει ο τόπος. Ύστερα, αν γυρίσει ο Φώτος μου, θα με ψάχνει».

«Πήγαινε, τουλάχιστον, στο σπίτι σου μη σε πιάσει η μπόρα. Όπου να 'ναι θα ξεσπάσει».

«Θέλω να πάρω τους δρόμους».

«Έλα στα συγκαλά σου, κόρη μου! Σε λίγο θα ψάχνουμε κι εσένα».

Η κοπέλα την κοίταξε σαν να μην είχε καταλάβει αυτό που άκουσε. Τώρα έβρεχε δυνατά και το νερό χτυπούσε μανιασμένα την πόρτα και το παράθυρο, ενώ κάθε τόσο ακουγόταν κι ένα τρομακτικό μπουμπουνητό. Γρήγορα συνειδητοποίησε ότι η Μαλαματή είχε δίκιο. Έκλεισε για μια στιγμή τα μάτια και έφερε το χέρι στο στήθος, λες κι είχε νιώσει ξαφνικό πόνο. Μετά, κάθισε σε μια καρέκλα κοιτώντας μπροστά της με βλέμμα απλανές.

Κάθισε και η Μαλαματή κι έμειναν έτσι κάμποση ώρα.

«Τον έχασα...» είπε στο τέλος η Ροδούλα με φωνή που μόλις ακουγόταν.

Η καρδιά της Μαλαματής ράγισε.

«Μην απελπίζεσαι, μάτια μου», της είπε.

Η Ροδούλα δεν αντέδρασε, λες και δεν είχε ακούσει τίποτα.

Μακάρι να μπορούσε να κάνει κάτι, σκεφτόταν η πελαγωμένη Μαλαματή. Μακάρι να μπορούσε να την πείσει ότι ο άντρας της θα ερχόταν σίγουρα. Όσο περνούσε όμως η ώρα, τα πράγματα γίνονταν όλο και πιο δυσσώφωνα και η αλήθεια ήταν πικρή. Κι αυτό ήταν πολύ κρίμα κι άδικο για το καημένο το κορίτσι.

Κάπως έτσι χάνονταν οι ψαράδες. Έφευγαν ένα πρωί από το σπίτι τους για να ψαρέψουν, ο καιρός άλλαζε ξαφνικά, και δε γύριζαν ποτέ. Πολλές φορές τούς έβρισκαν μετά από καιρό σε κάποια παραλία.

«Πατί, Θεέ μου;» αναστέναξε η Ροδούλα ύστερα από λίγο.

Πέρασαν λίγα λεπτά ακόμα και μετά σηκώθηκε σέρνοντας το βήμα. Έτσι όπως είχε το κεφάλι σκυφτό και τους ώμους πεσμένους, έμοιαζε με γερόντισσα.

«Κάνε κουράγιο, Ροδούλα μου. Ο Θεός είναι μεγάλος», της είπε η Μαλαματή καθώς την ξεπροβόδιζε.

Στάθηκε στο κατώφλι της και την κοίταξε καθώς βάδιζε αργά προς το διπλανό αρχοντικό. Μετά σταυροκοπήθηκε και μπήκε μέσα. «Ο Θεός να βάλει το χέρι Του», ευχήθηκε.

Όσο νύχτωνε, τόσο δυνάμωνε κι αγρίευε η καταιγίδα. Η Ροδούλα φανταζόταν τον άντρα της να παλεύει μέσα στη φουρτουνιασμένη θάλασσα με το καρυδότσουφλό του και την έπιανε τρέλα. Εκτός αν τον είχε καταπιεί το κύμα...

Οι ώρες κυλούσαν αργά και βασανιστικά. Η Ροδούλα άλλοτε έκλαιγε και σπάραζε κι άλλοτε έμενε ακίνητη σαν υπνωτισμένη, να κοιτάζει το ξύλινο ταβάνι χωρίς να το βλέπει.

Κάποτε, ο χαλασμός σταμάτησε.

Στη φύση η καταιγίδα είχε κοπάσει, στην ψυχή και στην καρδιά της, όμως, μαινόταν αδυσώπητα.

Η Βενετσιάνα έκανε ό,τι μπορούσε για να την παρηγορήσει, ενώ η Λευκή προσπαθούσε να παραστήσει τη στενοχωρημένη και να κάνει το ίδιο. Στο τέλος δεν έβρισκαν λόγια για να γλυκάνουν τον πόνο της. Τι να της έλεγαν; Ότι ο Φώτος είχε βγει σε κάποιο απάγκιο λιμάνι και θα γύριζε την επομένη; Η Ροδούλα ήταν πανέξυπνη και δεν την ξεγελούσες με τίποτα.

«Μου τον πήρε η θάλασσα», έλεγε και στηθοκοπιόταν. «Δε θα τον ξαναδώ, κυρά μου».

«Κάνε κουράγιο, Ροδούλα μου. Μπορεί να γίνει κανένα θαύμα», προσπαθούσε να την παρηγορήσει εκείνη.

«Το παιδί μου θα μένει δίχως πατέρα», συνέχιζε η Ροδούλα.

«Να δεις που η Μαντόνα θα τον έχει σώσει. Ο Φώτος θα έχει

αράξει κάπου μέχρι να φτιάξει ο καιρός», της έλεγε η Βενετσιάνα.

Εκείνο το βράδυ, η Ροδούλα δεν πλάγιασε καν. Πηγαينوερχόταν στο δωμάτιό της με τα χέρια διπλωμένα στο στήθος κι όταν κουραζόταν καθόταν για λίγο στο κρεβάτι, για να συνεχίσει ύστερα από λίγο.

Ξημέρωσε η μέρα. Ο καιρός ήταν καλός, ο Φώτος όμως εξακολουθούσε να είναι άφαντος. Ήρθαν κι άλλες μέρες, εκείνος όμως δε γύρισε ούτε με την ψαροπούλα του, ούτε με κανένα άλλο πλεούμενο.

Το πένθος της Ροδούλας ήταν βαρύ. Ώρες ώρες παρακαλούσε να χάσει το παιδί, γιατί δεν άντεχε στη σκέψη ότι θα μεγάλωνε χωρίς τον πατέρα του. Ύστερα, βέβαια, συνερχόταν και μετάνιωνε για τις φοβερές της σκέψεις. Ο πόνος, όμως, της θόλωνε γρήγορα το μυαλό και, ύστερα από λίγο, μπορεί να έκανε την ίδια μακάβρια ευχή. Μέσα σε μια μέρα, η ευτυχία είχε γίνει δυστυχία, κι αυτό κόντευε να την τρελάνει.

Μέχρι που, ένα βράδυ, ένωσε το μωρό να σκιρτάει στα σπλάχνα της, λες και της έστελνε μήνυμα να κάνει κουράγιο. Από τότε, η Ροδούλα ανυπομονούσε να φέρει στον κόσμο και να κλείσει στην αγκαλιά της το παιδί του Φώτου, το παιδί του έρωτα.

Αυτά αναθυμόταν τώρα, καθώς κοιτούσε με λατρεία το αγοράκι της που κοιμόταν ανύποπτο για την τραγωδία που είχε χτυπήσει το σπίτι του και για τα όσα έμελλαν να συμβούν.

Ακούγονταν οι πρώτοι πετεινοί, όταν η Ροδούλα αισθάνθηκε να τη διαπερνά ένα ρίγος. Σκέφτηκε να ρίξει άλλο ένα χράμι, ωστόσο δε σηκώθηκε. Ένωθε το κεφάλι της βαρύ και το κορμί της αποκαμωμένο. Κουκουλώθηκε καλύτερα κι έφερε το μωρό ακόμα πιο κοντά της. Τα βλέφαρά της βάρυναν καθώς την έπιαναν οι θερμές και άρχιζε να τρέμει για τα καλά. Σε λίγο, βυθιζόταν σε έναν ταραγμένο λήθαργο τόσο βαθύ, που δεν άκουσε το μωρό όταν άρχισε να κλαίει γοερά. Τα φουσκωμένα στήθια της δάκρυζαν από το γάλα, εκείνη όμως δεν καταλάβαινε πια τίποτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Την ίδια εκείνη νύχτα, στο δεύτερο πάτωμα του αρχοντικού, η κυρά της η Βενετσιάνα θήλασε το δύο ημερών αγοράκι της, το νανούρισε γλυκά, το φίλησε δυο και τρεις φορές πριν το βάλει στην κούνια του να κοιμηθεί και ετοιμάστηκε να δειπνήσει.

Η Λευκή έκοψε το ψωμί και το έβαλε δίπλα στο πιάτο με το παστό κρέας. Στο χαμηλό τραπεζάκι υπήρχαν ακόμα μια πιατέλα με φρούτα, ένα κομμάτι χορτόπιτα κι ένα ποτήρι μαλβαζίας.

«Φάε καλά, κυρά μου», της είπε όπως πάντα η Λευκή. «Για να έχεις μπόλικο γάλα».

Τα σερβίτσια ήταν πορσελάνινα, φερμένα από τα ταξίδια που έκανε ο Ντομένικο, ο άντρας της Βενετσιάνας. Το ίδιο και τα πυκνά χαλιά, τα βελούδα που έντυναν τις μαξιλάρες γύρω από το σκαλιστό τραπεζάκι, τα κινέζικα βάζα, τα πολύτιμα μπαχαρικά από την Ανατολή που νοστίμευαν τα φαγητά τους, τα ασημένια κηροπήγια, τα μετάξια, τα βελούδα και τα ατλάζια για τα φορέματα της αγαπημένης του Φραντζέσκας, που όλοι οι Ρωμιοί της Μονεμβασιάς την έλεγαν Βενετσιάνα.

Ο Ντομένικο, συγγενής του δόγη της Βενετίας, ήταν ένας ξακουστός έμπορος που με την τρικάταρτη караβέλα του ταξίδευε σ' όλη τη Μεσόγειο, μεταφέροντας μπαχαρικά, υφάσματα, ελεφαντόδοντο, ημιπολύτιμες πέτρες και χαλιά από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, κρασί και μετάξι από τη Μονεμβασιά και την Κύπρο, ξυλεία, καφέ και σιτάρι από την Αφρική.

Και η Φραντζέσκα καταγόταν από αρχοντική γενιά της Γαληνο-

τάτης Δημοκρατίας της Βενετίας* και είχε γνωριστεί με τον Ντομένικο σ' ένα από τα ταξίδια του εκεί. Εκείνος ήταν ήδη εγκατεστημένος στη Μονεμβασιά, όπου και τον ακολούθησε η γυναίκα του αμέσως μετά τον γάμο τους.

Ο Ντομένικο παντρευόταν για δεύτερη φορά. Στον πρώτο του γάμο δεν απόκτησε παιδιά κι έτσι αποφάσισε να χωρίσει και να ξαναπαντρευτεί. Επειδή, όμως, η Καθολική Εκκλησία απαγόρευε το διαζύγιο, κατέφυγε σ' ένα τέχνασμα που χρησιμοποιούσαν συχνά οι ευγενείς εκείνη την εποχή. Επικαλέστηκε, δηλαδή, ότι είχε στενή συγγένεια αίματος με τη γυναίκα του, κι έτσι κατάφερε και τη χώρισε.

Η δεκαοκτάχρονη Φραντζέσκα το ήξερε αυτό. Ήταν, όμως, πολύ νέα και πολύ ερωτευμένη ώστε να αρνηθεί να γίνει γυναίκα του από το ενδεχόμενο να έχει την τύχη της πρώτης συζύγου, κι έτσι προχώρησε στον γάμο με τις ευλογίες της οικογένειάς της.

Ήταν μια ψηλή, εντυπωσιακή και όμορφη κοπέλα που μάγεψε τον γοητευτικό Ντομένικο από την πρώτη στιγμή που αντάμωσαν οι ματιές τους.

Η Βενετσιάνα είχε στη ζωή της όλα τα καλά, εκτός από ένα. Παντρεμένη με τον Ντομένικο εδώ και είκοσι τρία ολόκληρα χρόνια, δεν είχε καταφέρει να αποκτήσει παιδί. Όρες ώρες μάλιστα σκεφτόταν ότι μπορεί να την ακολουθούσε η κατάρα της πρώτης γυναίκας του άντρα της.

Ο καημός της ήταν μεγάλος. Καθώς ο καιρός περνούσε, έβλεπε να συμβαίνει αυτό που έτρεμε περισσότερο: ο άντρας της απομακρυνόταν ολοένα και πιο πολύ. Στην αρχή τής έλεγε να μη στενοχωριέται, αργότερα όμως άρχισε να δείχνει όλη του την απογοήτευση. Τα τελευταία χρόνια, η Βενετσιάνα ζούσε μέρα νύχτα με τον φόβο ότι, όπου να 'ναι, θα ερχόταν η στιγμή που ο Ντομένικο θα της ζητούσε να φύγει και να γυρίσει στην οικογένειά της, γιατί εκείνος βρήκε μια άλλη, πιο νέα· μια γυναίκα που θα του χάριζε τα παιδιά που δεν του χάρισε ούτε η πρώτη του γυναίκα ούτε εκείνη.

* Σερενίσμα Ρεπούμπλικα ντι Βενέζια.

Η αγωνία της κυράς της είχε επηρεάσει και τη Λευκή, καθώς κουβέντιαζαν στα κρυφά ασταμάτητα γι' αυτό το θέμα.

«Μην ανησυχείς, κυρά μου. Ο αφέντης δεν πρόκειται να σ' αφήσει», την παρηγορούσε.

Η Βενετσιάνα, όμως, δεν έλεγε να ησυχάσει.

«Πόση υπομονή να κάνει κι αυτός; Και πολύ με ανέχτηκε».

«Μην το λες αυτό. Σ' αγαπάει, και το ξέρεις».

Ήταν αλήθεια ότι ο Ντομένικο της είχε αδυναμία. Η λαχτάρα του, όμως, να αποκτήσει διάδοχο σκίαζε την αγάπη του μέρα με τη μέρα και τον έκανε να κλείνεται στον εαυτό του.

«Κάποτε μ' αγαπούσε, δε λέω. Δε βλέπεις, όμως, πόσο λιγομίλητος έχει γίνει; Ένας Θεός ξέρει τι σκέφτεται...» επέμενε η Βενετσιάνα.

Τα λόγια της και η στάση του Ντομένικο τρώμαζαν τη Λευκή, δεν της έκανε όμως καρδιά να πικράνει την κυρά της. Την αγαπούσε πολύ και για χάρη της ήταν έτοιμη να πέσει και στη φωτιά.

Όταν η Λευκή ήρθε να δουλέψει σ' αυτό το αρχοντικό ήταν μια πάμπτωχη χήρα. Άτεκνη και η ίδια, καταλάβαινε πολύ καλά τον καημό και τη λαχτάρα για παιδί της κυράς της. Μόνο που εκείνη, τουλάχιστον, δεν είχε να ανησυχεί για τον άντρα της, αφού είχε συχωρεθεί προ πολλού.

Η ζωή της στο αρχοντικό έμοιαζε με παράδεισο, σε σχέση μ' αυτό που ήξερε μέχρι τότε. Εδώ είχε ξεστασιά τον χειμώνα, χόρταινε ψωμί κι ένιωθε άνθρωπος έτσι όμορφα που της φέρονταν τα αφεντικά της – ειδικά η Βενετσιάνα. Τώρα, κόντευε τα εξήντα κι έβλεπε την κυρά της σαν τη λατρεμένη, μονάκριβη κόρη της.

Μέχρι που, μόλις η Βενετσιάνα έκλεισε τα σαράντα ένα, έμεινε για πρώτη φορά έγκυος. Απέραντη η χαρά του ζευγαριού! Η γυναίκα, ύστερα από τόσα χρόνια αγωνίας, ξανάνιωσε ευτυχισμένη, ευγνωμονώντας την τύχη που αποφάσισε να της χαμογελάσει, έστω και καθυστερημένα. Τώρα, στις προσευχές της ικέτευε τον Θεό να πάνε όλα καλά και να φέρει στον κόσμο ένα γερό αγοράκι.

Ο Ντομένικο έφυγε με το καράβι για ένα ακόμα ταξίδι και άφησε την ετοιμόγεννη γυναίκα του με μεγάλη στενοχώρια.

«Όταν γυρίσεις, αφέντη μου, θα σε περιμένει ο γιος σου», του είπε η Λευκή γεμάτη αισιοδοξία.

Η γέννα της Βενετσιάνας είχε ξεκινήσει πριν από δύο μέρες, νωρίς το πρωί. Η Ροδούλα, ετοιμόγεννη κι εκείνη, έτρεξε και φώναξε τη μαμή. Ούτε αυτή έφυγε από το προσκέφαλο της κυράς τους όσο κρατούσαν οι πόνοι και δεν ερχόταν το παιδί. Κατά το σούρουπο, γεννήθηκε επιτέλους το αρχοντόπουλο και οι γυναίκες ανάσαναν ανακουφισμένες.

Η Λευκή έδωσε στη μαμή ένα χρυσό φλουρί για τον κόπο της και την ξεπροβόδισε μέχρι τη σκάλα. Η Ροδούλα έσκυβε συνεχώς πάνω από το νεογέννητο και του έλεγε γλυκόλογα.

Η Λευκή της έριξε μια αυστηρή ματιά, δε βρήκε όμως να της πει τίποτα. Έβαλε, λοιπόν, ένα χοντρό κούτσουρο στη φωτιά και, αφού τακτοποίησε για μυριοστή φορά τα μαξιλάρια και τα σκεπάσματα της λεχώνας, τη βοήθησε να βάλει το παιδάκι στο στήθος της και να το βυζάζει για πρώτη φορά.

Το μωρό άρπαξε λαίμαργα τη θηλή και άρχισε να ρουφάει το ζεστό, μητρικό γάλα, έχοντας τις γροθιές του σφιγμένες και τα μάτια κλειστά. Αφού χόρτασε, η Λευκή το έβαλε στην κούνια του, δίπλα στο κρεβάτι της Βενετσιάνας, να συνεχίσει τον ύπνο του και ν' αφήσει τη μάνα του να ξεκουραστεί.

«Να σου βάλω να φας, κυρά μου;» τη ρώτησε.

«Ναι. Θέλω, όμως, να φάτε κι εσείς. Είσαστε στο πόδι από το πρωί».

«Μη νοιάζεσαι, κυρά μου», την καθησύχασε η Ροδούλα.

«Εσύ, καλή μου, πάρε φαγητό και σύρε να ξεκουραστείς», της είπε η Βενετσιάνα, που τη φρόντιζε με το παραπάνω τώρα που ήταν έγκυος.

«Καλά σου λέει», συμφώνησε και η Λευκή. «Έλα να σου δώσω φαγητό και πήγαινε να ξαπλώσεις».

Ήθελε να τη διώξει από το δωμάτιο για να έχει την αποκλειστική φροντίδα της κυράς και του νεογέννητου.

Οι τρεις γυναίκες κοιμήθηκαν ήσυχα εκείνο το βράδυ, ανύποπτες για τα όσα έμελλε να συμβούν δύο μέρες αργότερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η καταιγίδα είχε κοπάσει. Ο ήλιος ξεπρόβαλε νικηφόρος ανάμεσα από τα σύννεφα και χάιδεψε παρήγορα την αφρισμένη θάλασσα, τα αμπέλια, τις ελιές και τα κυπαρίσσια, τους πέτρινους τοίχους και τις υγρές κεραμιδένιες στέγες, σκορπώντας στον κόσμο χρυσαφιά αντιφεγγίσματα.

Η Βενετσιάνα κοιμόταν, κι ονειρευόταν παιχνίδια με τον γιο της. Η Λευκή αναδευόταν στο κρεβάτι της, έτοιμη να ξυπνήσει καθώς ήταν η πρώτη που σηκωνόταν στο σπίτι. Η Ροδούλα βαριανάσαινε και παραμιλούσε, καθώς οι θέρμες συνέχιζαν να ρημάζουν το κορμί της. Δίπλα της, το πεινασμένο μωράκι έκλαιγε κάθε τόσο γοερά και μετά αποκοιμιόταν βαλαντωμένο, για να ξυπνήσει ύστερα από λίγο και να κλάψει ξανά.

Η Ροδούλα, μέσα στον λήθαργο που πυράκτωνε το μυαλό της, άκουγε πού και πού το κλάμα του, αλλά της ήταν αδύνατο να σαλέψει.

Στο μεταξύ, η Λευκή σηκώθηκε, ντύθηκε, πλύθηκε και πήγε στο δωμάτιο της κυράς της να δει τη λεχώνα και το παιδί.

Η φωτιά στο τζάκι είχε σβήσει και φρόντισε να την ανάψει πριν ξυπνήσουν μάνα και γιος. Έβαλε μπόλικά δαδιά, τα άναψε μ' ένα κεριό και από πάνω σώριασε μερικά κούτσουρα. Σε λίγο, η φλόγα έγλειφε τα ξύλα κι έσπαγε την παγωνιά τουωματίου.

Η Λευκή έτριψε τα χέρια της ικανοποιημένη και πλησίασε στην κούνια του μωρού. Χαμογέλασε και του χάιδεψε απαλά το μάγουλο. Ξαφνικά, το χαμόγελο έσβησε από τα χείλη της. Ακού-

μπησε την παλάμη της στο μέτωπο του παιδιού και κράτησε την ανάσα της.

Ήταν παγωμένο!

Η γυναίκα κοκάλωσε για μια στιγμή. Αμέσως μετά παραμέρισε τις φασκίες και έπιασε το κορμάκι του παιδιού. Ήταν κι αυτό παγωμένο.

Ένα ουρλιαχτό έσκισε τη σιωπή και, το επόμενο δευτερόλεπτο, η Βενετσιάνα τινάζοταν αλαφιασμένη.

«Τι είναι;» ρώτησε κοιτώντας γύρω της.

Η Λευκή, που είχε γίνει άσπρη σαν το πανί, έφραζε με τις παλάμες της το στόμα, σαν να ήθελε να εμποδίσει την επόμενη κραυγή. Τα γουρλωμένα μάτια της κοιτούσαν τη λεχώνα με όλη τη φρίκη του κόσμου.

«Μαντόνα μία!» έκανε η Βενετσιάνα και πετάχτηκε αμέσως όρθια. Έσκυψε κι εκείνη πάνω από το μωρό, το ταρακούνησε, είδε πως δεν αντιδρούσε κι έπιασε το κεφαλάκι του με τα δυο της χέρια. Αμέσως μετά τα τράβηξε, λες και της τα είχε κάψει το κρύο δέρμα.

Η κραυγή που βγήκε από τα χείλη της αντήχησε σ' όλο το σπίτι. Η Λευκή δεν πρόλαβε να την πιάσει και η γυναίκα σωριάστηκε αναίσθητη στο πάτωμα.

«Κυρά μου! Κυρά μου!» έκανε αλαφιασμένη, καθώς προσπαθούσε να τη συνεφέρει. Κοίταξε απελπισμένα γύρω της και μετά έτρεξε στο τραπέζι με την κανάτα και γέμισε ένα ποτήρι νερό. Βοήθησε τη Βενετσιάνα να πιει μια γουλιά και περίμενε.

Το μυαλό της δεν μπορούσε να χωνέψει ακόμα αυτό που είχε συμβεί. Πώς ήταν δυνατό να πέθανε το νεογέννητο έτσι ξαφνικά; Αποβραδís ήταν μια χαρά, σκεφτόταν.

Στο μεταξύ, η Βενετσιάνα άνοιξε τα μάτια της και ανακάθισε. Η Λευκή την έπιασε από τις μασχάλες και τη βοήθησε να σηκωθεί. Μόλις, όμως, η άτυχη γυναίκα αντίκρισε το θέαμα του νεκρού παιδιού στην κούνια, κατέρρευσε πάλι.

Αυτή τη φορά, η Λευκή τη σήκωσε και την ξάπλωσε στο κρεβάτι της. Μετά, κάθισε κι εκείνη κοντά της και ξέσπασε σε κλάματα. Ξαφνικά σταμάτησε, σαν να σκέφτηκε κάτι.

Θα κατέβαινε να φωνάξει τη Ροδούλα. Όχι πως η κοπέλα μπορούσε να φέρει πίσω το παιδάκι. Αλλά η συμφορά που βρήκε την κυρά τους ήταν τόσο μεγάλη που την ξεπερνούσε, και η Λευκή ήθελε να υπάρχει δίπλα της κι άλλος ένας άνθρωπος, έστω κι αν αυτός θα ήταν η μισητή Ροδούλα. Πώς θα κατάφερναν να συνεφέρουν τη Βενετσιάνα; Με τι λόγια θα την παρηγορούσαν; Και πώς θα το έλεγαν στον αφέντη τους όταν θα γύριζε;

Η Λευκή πλησίασε πάλι την κούνια και άγγιξε το μωρό, σαν να ήθελε να σιγουρευτεί για μια ακόμα φορά ότι δεν είχε κάνει λάθος. Αλλά το παιδάκι ήταν στ' αλήθεια νεκρό.

Η γυναίκα βγήκε από το δωμάτιο και κατέβηκε δυο δυο τα σκαλιά. Πήγε στο κατώι και βρόντηξε την πόρτα της Ροδούλας.

«Ροδούλα, άνοιξε!» φώναξε απελπισμένη.

Βλέποντας ότι η κοπέλα αργεί, αποφάσισε να δοκιμάσει μήπως η πόρτα ήταν ξεκλειδωτή. Και πράγματι ήταν, αφού αποβραδής η ετοιμόγεννη ακόμα Ροδούλα είχε ξεχάσει να την κλειδώσει.

Η Λευκή μπήκε με φόρα στο δωμάτιο. Η φωτιά είχε σβήσει και άναβε μόνο το καντήλι στο εικονοστάσι. Στην αρχή, η γυναίκα νόμισε πως δεν είχε δει καλά. Όταν όμως πλησίασε, κατάλαβε τι είχε γίνει.

Η Ροδούλα παραμιλούσε στον ύπνο της και δίπλα της κοιμόταν το μωρό.

«Ωστε γέννησες κι εσύ...» μουρμούρισε η Λευκή.

Προσπάθησε να φανταστεί την άπειρη κοπέλα να γεννάει μόνη κι αβοήθητη. Ωστόσο, κάτι δεν πήγαινε καλά· το κατάλαβε παρατηρώντας τη λεχώνα.

Την ίδια στιγμή, το μωρό ξύπνησε και έβαλε πάλι τα κλάματα. Η Λευκή πλησίασε τη Ροδούλα και την ταρακούνησε απαλά.

«Ξύπνα, Ρόδω. Το παιδί σου πεινάει», είπε ξερά.

Στο πάνω σπίτι πένθος, στο κατώι χαρά, σκέφτηκε. Γιατί, Θεέ μου; Γιατί δεν έπαιρνες το μωρό αυτήν της εδώ και πήρες της κυράς μου;

Η Ροδούλα δεν έλεγε να σαλέψει και η Λευκή έβαλε ασυναίσθητα το χέρι στο μέτωπό της. Έκαιγε.

Η σκέψη της πήγε στην κυρά της. Την είχε αφήσει μόνη.

Κοντοστάθηκε για λίγο αναποφάσιστη και μετά βγήκε τρέχοντας από το δωμάτιο. Το κλάμα του μωρού την ακολούθησε καθώς ανέβαινε τις σκάλες.

Μπήκε ξέπνοη στο δωμάτιο και βρήκε τη Βενετσιάνα όρθια, να κρατά αγκαλιά το νεκρό παιδάκι και να του μιλάει κλαίγοντας.

«Γιατί έφυγες, βλαστάρι μου; Γιατί έφυγες, θησαυρέ μου;» ρωτούσε με παράπονο.

Η Λευκή πήγε κοντά της και την αγκάλιασε από τους ώμους. Τώρα έκλαιγε κι εκείνη με αναφιλητά που την εμπόδιζαν να την παρηγορήσει.

«Αχ ψυχούλα μου... Και τι θα πω τώρα στον πατέρα σου;»

Πού και πού, η Βενετσιάνα σταματούσε να μιλάει κι άρχιζε να λικνίζει ρυθμικά το παιδάκι, σαν να ήθελε να το κοιμίσει. Τα κοκκινισμένα μάτια της κοιτούσαν το κενό, μέχρι που έπαιρναν πάλι ζωή και άρχιζαν να τρέχουν σαν βρύσες.

Ύστερα από αρκετή ώρα, η Λευκή κατάφερε να της αποσπάσει το παιδί από την αγκαλιά και να τη βάλει να ξαπλώσει. Προηγούμενως, όμως, της έδωσε να βάλει καθαρό νυχτικό, γιατί το άλλο είχε γίνει μούσκεμα από το γάλα που ανάβλυζε από το στήθος της.

«Πού είναι η Ροδούλα;» ρώτησε ξεψυχισμένα η Βενετσιάνα.

Είχε καταλάβει ότι η Λευκή πήγε να τη φωνάξει και τώρα απορούσε που η αφοσιωμένη της ψυχοκόρη δεν ήταν εδώ μια τέτοια στιγμή.

Η Λευκή δίστασε στην αρχή, μετά όμως έκρινε σωστό να πει την αλήθεια.

«Η Ροδούλα γέννησε απόψε το βράδυ, κυρά μου. Τη βρήκα να ψήνεται. Το παιδί τσιριρίζει γιατί πεινάει, εκείνη όμως δεν ακούει τίποτα».

Η Βενετσιάνα έγειρε το κεφάλι της στο πλάι κι έκλεισε τα μάτια. Είχε αποκάμει από το κλάμα. Η Λευκή νόμισε ότι την πήρε ο ύπνος, έκανε όμως λάθος. Η γυναίκα σκεφτόταν αυτά που είχε ακούσει.

Άνοιξε τα μάτια της και κοίταξε τη Λευκή αυστηρά.

«Τι παιδί έκανε;» ρώτησε.

«Δεν ξέρω, κυρά μου. Δεν κοίταξα. Έφυγα αμέσως για να 'ρθω εδώ».

«Και είπες ότι κοιμάται;»

«Έχει πέσει σε λήθαργο από τις θέρμες. Παραμιλάει».

Η Βενετσιάνα έμεινε για λίγο σιωπηλή.

«Άκου τι θα κάνεις», είπε στο τέλος στη Λευκή.

Μερικά λεπτά αργότερα, η Λευκή έμπαινε πάλι στο δωμάτιο της Ροδούλας. Στην αγκαλιά της κρατούσε το νεκρό παιδάκι, τυλιγμένο σ' ένα χράμι.

Η Ροδούλα βρισκόταν στην ίδια κατάσταση· παραμιλούσε από τον πυρετό, και το μωρό της έκλαιγε σπαρακτικά.

Η γυναίκα δεν έχασε καιρό. Ακούμπησε το νεκρό παιδί στο κρεβάτι και άρχισε να γδύνει το μωρό της Ροδούλας. Μόλις είδε πως ήταν αγόρι, το έβαλε δίπλα στο άλλο και άλλαξε τα σπάργανά τους με πυρετώδεις κινήσεις. Έβαλε το νεκρό παιδί δίπλα στη μάνα, πήρε το ζωντανό, το κουκούλωσε με το χράμι και βγήκε τρέχοντας από το δωμάτιο.

«Για το καλό όλων μας», μουρμούρισε καθώς έκλεινε πίσω της την πόρτα.

Σε λίγα λεπτά το μωρό της Ροδούλας κούρνιαζε στον κόρφο της Βενετσιάνας κι άρχισε να βυζαίνει λαίμαργα, μέχρι που χόρτασε την πείνα του κι αποκοιμήθηκε ευχαριστημένο.

Η Λευκή έκανε να το πάρει, η Βενετσιάνα όμως δεν το άφηνε από την αγκαλιά της. Έγειρε στο κρεβάτι, απίθωσε το μωρό δίπλα της κι απόμεινε να το περιεργάζεται. Προσπαθούσε να καταλάβει σε ποιον έμοιαζε, δεν μπορούσε όμως να βγάλει άκρη.

«Λες να μοιάζει της μάνας του;» ρώτησε στο τέλος τη Λευκή, αποφεύγοντας να προφέρει το όνομα της Ροδούλας.

«Δε νομίζω», απάντησε εκείνη μ' έναν δισταγμό. Δεν είχε προλάβει να το κοιτάξει προσεκτικά, δεν ήθελε όμως να κακοκαρδίσει την κυρά της.

Η Βενετσιάνα έμεινε κάμποση ώρα σιωπηλή. Ξαφνικά, τινάχτηκε.

«Μήπως έχει κανένα σημάδι στο κορμάκι του και το καταλάβει η μάνα του;»

Η Λευκή ξαφνιάστηκε. Πώς δεν το είχε σκεφτεί τόσο ώρα; Όταν έγδυσε το μωρό της Ροδούλας, στο δωμάτιο υπήρχε μόνο το λιγοστό φως από το καντήλι. Χωρίς να χάσει καιρό, πήρε το παιδάκι και άρχισε να το γδύνει.

Οι δυο γυναίκες εξέτασαν προσεκτικά το νεογέννητο, δε βρήκαν όμως κανένα σημάδι στο σώμα του. Στο τέλος, η Λευκή το φάσκισε και το έβαλε πάλι δίπλα στην ανακουφισμένη Βενετσιάνα.

«Και να είχε κανένα σημάδι, δεν πιστεύω να το πρόσεξε η Ροδούλα στο μισοσκόταδο. Το πολύ πολύ, να είχε ανάψει το λυχνάρι», παρήρησε η Λευκή με τη σιγουριά που δίνουν οι δεύτερες σκέψεις.

«Τέλος πάντων...» αναστέναξε η Βενετσιάνα. «Τα μάτια σου δεκατέσσερα μη σου ξεφύγει κουβέντα».

«Μείνε ήσυχη, κυρά μου».

Η Βενετσιάνα χάιδεψε απαλά το κεφαλάκι του μωρού. Τα μαλλιά του ήταν σκούρα, όπως των γονιών του. Αλλά και η Βενετσιάνα ήταν μελαχρινή. Κανένα πρόβλημα. Το χρώμα των ματιών του ήταν μάλλον ακαθόριστο και δεν καλοφαινόταν. Η Βενετσιάνα ήξερε ότι αλλάζει καμιά φορά, μετά από μερικούς μήνες. Πάντως, δεν ήταν πράσινα, όπως της μάνας του. Αυτό ήταν σίγουρο, καθσύχασε τον εαυτό της.

«Τώρα θα είμαι εγώ η μάνα σου», ψιθύρισε στο μωρό, συνεχίζοντας να το χαϊδεύει.

Η Λευκή καθόταν σε μια ακρούλα του κρεβατιού με σκυμμένο κεφάλι. Στον νου της στριφογύριζαν χίλιες δυο σκέψεις. Αναλογιζόταν αυτό που είχε πράξει και προσπαθούσε να δικαιολογηθεί στον εαυτό της. Τι άλλο να έκανε όμως; Η Βενετσιάνα ήταν μια γυναίκα εντελώς απελπισμένη. Όχι μόνο την τσάκιζε ο πόνος της ορφανής μάνας, αλλά καιροφυλακτούσε στην καρδιά της και ο φόβος του Ντομένικο. Ο άντρας της έκανε όνειρα γι' αυτό το παιδί. Ακόμα κι αν ήταν κορίτσι, θα ήταν τελικά ευχαριστημένος

και η στάση του απέναντι στη Βενετσιάνα θα άλλαζε. Αν γύριζε, όμως, και μάθαινε ότι δεν υπήρχε καν παιδί...

Όχι, όχι. Αν δεν έπαιρναν το μωρό της Ροδούλας, θα καταστρέφονταν όλες. Η Βενετσιάνα θα έφευγε για την Ιταλία, διωγμένη από τον άντρα της, και η Ροδούλα με τη Λευκή θα ξαναγύριζαν στην παλιά, μίζερη ζωή τους, ύστερα από τόσα χρόνια σε τούτο το αρχοντικό. Ειδικά η Λευκή που ήταν σακατεμένη. Ποιος αλήθεια θα την έπαιρνε στη δούλεψή του; Κανείς.

Από την άλλη, η Ροδούλα ήταν νέα, μπορούσε να ξαναπαντρευτεί και να κάνει πολλά παιδιά. Σίγουρα η κυρά τους θα την προίκιζε ύστερα απ' αυτό. Επιπλέον, το αγοράκι της θα μεγάλωνε σαν αρχοντόπουλο τώρα που το είχε πάρει η Βενετσιάνα, έλεγε στον εαυτό της καθησυχαστικά. Λίγο ήταν;

Όχι, είχε πράξει πολύ σωστά. Έτσι ήταν καλύτερα για όλους, κατέληξε ευχαριστημένη.

Από τις σκέψεις την έβγαλε η φωνή της Βενετσιάνας.

«Πρέπει να φροντίσουμε το άμοιρο παιδί μου».

Η Λευκή κούνησε το κεφάλι της.

«Θα το θάψουμε, κυρά μου. Μην ανησυχείς».

«Και να δούμε πώς είναι η καημένη η...»

Άφησε τη φράση της μισή.

«Θα κατεβώ».

Μακάρι να μπορούσε να αποφύγει αυτή τη σκηνή. Μετά τον σπαραγμό της κυράς της, έπρεπε να δει και τον σπαραγμό της Ροδούλας, κι ας μην είχε αυτή κανέναν λόγο να θρηνεί.

«Δε θα έπρεπε να είχε ξυπνήσει τώρα;» ρώτησε η Βενετσιάνα.

«Τι να σου πω, κυρά μου; Ψηνόταν όταν πήγα κάτω».

«Λες να...»

Η Λευκή σταυροκοπήθηκε.

«Όχι άλλο θανατικό στο σπίτι μας, Θεέ μου!» έκανε δήθεν τρομαγμένη.

«Τρέξε να δεις τι γίνεται», πρόσταξε η Βενετσιάνα.

Η Λευκή πετάχτηκε όρθια και το επόμενο λεπτό κατέβαινε μурμουρίζοντας τη σκάλα.

Όταν έφτασε έξω από την πόρτα της Ροδούλας κοντοστάθηκε και άνοιξε σιγά σιγά χωρίς να χτυπήσει.

Η κοπέλα ήταν καθισμένη στο κρεβάτι και κρατούσε στην αγκαλιά της το νεκρό μωρό. Το πρόσωπό της ήταν κατάχλωμο και τα μάτια της πρησμένα από το κλάμα. Φαίνεται ότι τα δάκρυά της είχαν στερέψει.

Η Λευκή πλησίασε διστακτικά, εκείνη όμως έμεινε ακίνητη, σαν να μην την είχε δει.

«Ρόδω...» της είπε η γυναίκα.

Η Ροδούλα είχε το βλέμμα καρφωμένο στο παιδάκι και το κοιτούσε σχεδόν αφηρημένα. Στο τέλος, έβγαλε έναν βαθύ αναστεναγμό και κοίταξε τη Λευκή.

«Ο γιος μου έφυγε. Τον πήρε ο πατέρας του», είπε με αδύναμη φωνή.

Η Λευκή έστρεψε τα μάτια προς το ταβάνι και προσπάθησε να παίξει τον ρόλο της όσο μπορούσε πιο πειστικά.

«Τι είναι αυτά που λες, κοπέλα μου;»

Όταν η Ροδούλα γύρισε και την κοίταξε με τα τεράστια μάτια της, η Λευκή νόμισε ότι την τρυπούσαν σπαθιά στο στήθος.

«Έφυγε, σου λέω. Τώρα είναι με τον Φώτο μου...»

Στο φως του λυχναριού που έκαιγε τώρα στο γείσο του τζακιού τα μάτια της έδειχναν ακόμα πιο κόκκινα στο κάτασπρο πρόσωπό της.

«Δεν είναι δυνατόν!» έκανε η Λευκή δήθεν κατάπληκτη κι έπιασε τα μάγουλά της που είχαν κοκκινίσει από ντροπή. «Νωρίτερα που κατέβηκα ήταν μια χαρά!»

Μια σπίθα ζωής φάνηκε στα μάτια της Ροδούλας.

«Αλήθεια; Είχες κατεβεί; Το πρόλαβες ζωντανό;»

«Ναι. Κι εσύ ψηνόσουν στον πυρετό.»

«Τώρα είμαι καλά. Δεν έχω τίποτα. Τίποτα!» επανέλαβε με έμφαση.

Η Λευκή πήρε το μωρό από την αγκαλιά της Ροδούλας και προσποιήθηκε ότι το εξετάζει, μην τυχόν και η κοπέλα έκανε λάθος.

«Αχ αγοράκι μου!» αναστέναξε στο τέλος.

Έτσι όπως καθόταν η Ροδούλα με τα χέρια να κρέμονται στο πλάι, η αγκαλιά της φάνταζε ακόμα πιο άδεια.

«Αυτό το παιδί ήταν το μόνο που μου είχε απομείνει από τον Φώτο μου. Τώρα που το έχασα, δεν έχω τίποτα».

Η φωνή της ήταν έτοιμη να σπάσει.

Γρήγορα ξανάρχισε να κλαίει και να επαναλαμβάνει τα ίδια λόγια για το μωρό και τον άντρα της. Κατά διαστήματα σηκωνόταν και βηματίζε στο δωμάτιο, συνεχίζοντας τον θρήνο. Όταν στέρευαν οι αντοχές της, καθόταν στο κρεβάτι κι έπαιρνε στην αγκαλιά της το ξένο παιδάκι.

Η Λευκή είχε αρχίσει να δυσφορεί, δεν μπορούσε όμως να πει και τίποτα. Στο τέλος, άφησε τη Ροδούλα μονάχη και ανέβηκε πάνω.

Πριν ακόμα μπει στη μεγάλη κάμαρα, άκουσε το κλάμα του μωρού. Η Βενετσιάνα προσπαθούσε να το βυζάξει, εκείνο όμως συνέχιζε να κλαίει.

«Πώς είναι η Ροδούλα;» ρώτησε τη γυναίκα.

«Θα συνέλθει», περιορίστηκε να απαντήσει η Λευκή.

Η Βενετσιάνα την κοίταξε σκεπτική. Προσπάθησε να φανταστεί σε τι κατάσταση ήταν τώρα η κοπέλα, και δε δυσκολεύτηκε καθόλου. Ήταν στην ίδια κατάσταση που βρισκόταν κι αυτή μέχρι πριν από λίγη ώρα· βυθισμένη στην πιο μαύρη δυστυχία και απόγνωση.

Συγκεντρώθηκε και πάλι στο μωρό που μια βύζαινε και μια έκλαιγε παραπονεμένα.

«Δε χορταίνει...» είπε στο τέλος.

Η Λευκή πλησίασε και πήρε το παιδί στην αγκαλιά της. Το κούνησε για να το ηρεμήσει, ενώ η Βενετσιάνα πίεζε σκεπτική το στήθος της. Το γάλα που έσταζε ήταν ελάχιστο. Είχε συμβεί αυτό που φοβόταν. Της είχε κοπεί το γάλα από τη στενοχώρια.

«Θα του δώσω λίγο μέλι να ξεγελαστεί», αποφάσισε η Λευκή όταν είδε ότι το μωρό δεν ησύχαζε.

Η ηρεμία του παιδιού ήταν προσωρινή. Ύστερα από λίγο, άρχι-

σε να κλαίει πάλι γοερά. Η Βενετσιάνα ξαναδοκίμασε να το ταΐσει, χωρίς όμως αποτέλεσμα.

Η Λευκή έξυσε το πιγούνι της σκεφτική και μετά είπε ζωηρά:

«Ξέρω τι θα κάνουμε, κυρά μου».

«Τι;» απόρησε η Βενετσιάνα.

Η Λευκή δεν απάντησε, παρά της έδωσε πάλι το παιδί και βγήκε φουριόζα από το δωμάτιο. Γύρισε ύστερα από λίγο, μαζί με την αναμαλλιασμένη Ροδούλα.

Τα μάτια της κοπέλας ήταν πρησμένα και το πρόσωπό της άσπρο σαν το πανί. Κοίταξε γύρω της τον χώρο, σαν να τον έβλεπε για πρώτη φορά. Όταν το βλέμμα της έπεσε στη Βενετσιάνα που κρατούσε στην αγκαλιά της το μωρό, άρχισε να κλαίει βουβά.

Η Λευκή την έσπρωξε απαλά από την πλάτη και την οδήγησε μπροστά στο τζάκι. Την έβαλε να καθίσει κοντά στη φωτιά και μετά πήγε στη Βενετσιάνα. Πήρε το μωρό και το έδωσε στη Ροδούλα, που είχε ξεκουμπώσει το νυχτικό της για να το βυζάξει.

Το μωρό ηρέμησε μεμιάς.

Κατάλαβε, φαίνεται, τη μυρωδιά της μάνας του, ήταν το πρώτο που σκέφτηκε η Βενετσιάνα, που παρακολουθούσε τη σκηνή μουδιασμένη.

Η Λευκή την κοίταξε συνωμοτικά.

«Σ' ευχαριστώ, Ροδούλα», είπε η Βενετσιάνα. «Ο Θεός να αναπαύσει το παιδάκι σου», πρόσθεσε βουρκωμένη.

Η Λευκή έγνεψε επιδοκιμαστικά.

«Ο Θεός να σου δίνει δύναμη», συμπλήρωσε.

Η Ροδούλα συνέχισε να κλαίει βουβά και τα δάκρυστά της έσταζαν πάνω στο μάγουλο του μωρού που βύζαινε με κλειστά μάτια, βογκώντας ηδονικά. Όταν χόρτασε κι άφησε το στήθος, η κοπέλα άρχισε να το λικνίζει στην αγκαλιά της.

«Μπράβο, Ρόδη», της είπε η Λευκή και πλησίασε να πάρει το παιδί.

«Άφησέ μου το λίγο ακόμα...»

Η Ροδούλα σκούπισε τα μάτια της με το μανίκι και κοίταξε προσεκτικά το μωρό.

Η Λευκή και η Βενετσιάνα αντάλλαξαν έντρομα βλέμματα και κράτησαν την ανάσα τους. Αλλά η Ροδούλα δεν έδειξε να έχει καταλάβει τίποτα.

Αφού η Λευκή έβαλε το κοιμισμένο παιδάκι στην κούνια του, άρχισε να ετοιμάζει το δείπνο τους. Η Ροδούλα, όμως, σηκώθηκε να φύγει.

«Δεν πεινάω», είπε με κουρασμένη φωνή.

«Πού πας, κοπέλα μου; Κάθισε να φας, να κατεβάσεις γάλα», την αγριοκοίταξε η Λευκή.

Η Ροδούλα σάστισε για μια στιγμή. Ύστερα κατάλαβε.

«Πρέπει να βυζάζεις το παιδί μου», της είπε η Βενετσιάνα. «Εγώ δεν έχω αρκετό γάλα».

Η κοπέλα κούνησε το κεφάλι της και κάθισε πάλι.

«Αν δε βυζάζεις εσύ το μωρό, θα πεθάνει», πρόσθεσε με αυστηρή φωνή η Λευκή.

«Μην κακομελετάς!» τινάχτηκε η Ροδούλα.

Όταν κάθισαν στο τραπέζι, η Βενετσιάνα απέφευγε να κοιτάξει την κοπέλα στα μάτια. Η Ροδούλα δεν άγγιξε σχεδόν τίποτα, παρόλο που οι άλλες δυο γυναίκες την πίεζαν να φάει. Μετά, η Βενετσιάνα πρόσταξε τη Λευκή να της στρώσει μπροστά στο τζάκι να κοιμηθεί.

«Δε θα κοιμηθώ απόψε», είπε ήρεμα η Ροδούλα και σηκώθηκε.

«Πού πας;» ρώτησε η Βενετσιάνα.

«Να κρατήσω συντροφιά στον γιο μου».

Η Βενετσιάνα ένιωσε ένα σφίξιμο στην καρδιά. Ο γιος της βρισκόταν στο κατώι. *Μόνος του*, συνειδητοποίησε. Δεν έχασε καιρό. Κουκουλώθηκε μ' ένα χοντρό σάλι, πήρε ένα κηροπήγιο με τρία κεριά και κατέβηκε μαζί με τη Ροδούλα.

Η Λευκή θα έμενε αναγκαστικά στο δωμάτιο να προσέχει το μωρό. Προηγουμένως, όμως, πήρε στρωσίδια και τα άπλωσε μπροστά στο τζάκι με μισή καρδιά – ένα πρόχειρο στρώμα για τη Ροδούλα, που τώρα πια θα έμενε πάνω. Καταλάβαινε ότι η θέση της στο σπίτι είχε αναβαθμιστεί, κι αυτό δεν της άρεσε καθόλου. Δεν μπορούσε όμως να κάνει τίποτα.

Το νεκρό παιδάκι βρισκόταν στο χτιστό κρεβάτι, σκεπασμένο προσεκτικά με την κουβέρτα. Η Βενετσιάνα άναψε τα κεριά από το καντήλι και ακούμπησε το κηροπήγιο στο πάτωμα, προς το κεφάλι του κρεβατιού, ενώ η Ροδούλα σκάλισε τη φωτιά και την τάισε με δυο χοντρά κούτσουρα.

Οι δυο γυναίκες, σαν να είχαν συνεννοηθεί, χώθηκαν καθιστές κάτω από τα σκεπάσματα, έχοντας ανάμεσά τους το μωρό. Δε μιλούσαν καθόλου, μόνο έσκυβαν κάθε τόσο πάνω από το παιδί, έκλαιγαν και το χάιδευαν ψιθυρίζοντάς του πονεμένα γλυκόλογα.

Η Βενετσιάνα του μιλούσε στη γλώσσα της, ξέροντας ότι η Ροδούλα δεν μπορούσε να καταλάβει. Ωστόσο, του έλεγαν κι οι δύο τα ίδια σχεδόν λόγια, αφού είχαν τον ίδιο αβάσταχτο πόνο στην καρδιά, παρόλο που η μία θρηνούσε άδικα...

Από τότε που η Ροδούλα έγινε η παραμάνα του ίδιου της του παιδιού, ο πόνος της γλύκανε και η ζωή της άλλαξε, όχι γιατί τώρα κοιμόταν στο πάνω σπίτι, αλλά γιατί επίκεντρο της ύπαρξής της έγινε το μωρό.

Δεν έβλεπε την ώρα και τη στιγμή να τελειώσει τις δουλειές της και να πιάσει το κέντημα ή το ράψιμο. Κεντούσε όλα τα στρωσίδια και τα ρουχαλάκια του μωρού και του έραβε συνέχεια καινούργια. Η Βενετσιάνα δεν προλάβαινε να της προμηθεύει υφάσματα και κλωστές. Ευτυχώς, ο Ντομένικο έφερνε από τα ταξίδια του τα καλύτερα βαμβακερά και μετάξι.

Όταν ο Ντομένικο έμαθε ότι η Ροδούλα ήταν η παραμάνα που έτρεφε τον γιο του, τη λάτρεψε. Μέχρι τότε δεν έδινε σχεδόν καμία σημασία στην παρουσία της. Τώρα, όμως, η ευγνωμοσύνη που πλημμύριζε την καρδιά του ήταν τόσο μεγάλη, ώστε έδωσε εντολή στη Βενετσιάνα να προσέχει την κοπέλα σαν τα μάτια της. Άλλωστε, ήταν άνθρωπος εκδηλωτικός και γενναιοδωρος και δε θα μπορούσε να φερθεί διαφορετικά.

«Καλά έκανες και έφερες πάνω το κορίτσι», έλεγε στη γυναίκα του. «Να φροντίζεις να τρώει καλά και να μην κουράζεται».

Ο Ντομένικο ξεχώρισε από τα δώρα που είχε φέρει στη Φραντζέσκα ένα εντυπωσιακό σάλι κεντημένο με ασημένια κλωστή και το χάρισε στη Ροδούλα, μαζί με ένα χρυσό φλουρί.

Εκείνη δίστασε να τα πάρει.

«Δεν ήταν ανάγκη, αφέντη μου», είπε δειλά και κοκκίνισε σαν παπαρούνα.

Αντίθετα η Λευκή, που παρακολουθούσε από απόσταση τη σκηνή, είχε γίνει πράσινη από τη ζήλια.

«Επιμένω να τα πάρεις, Ροδούλα. Σου αξίζουν».

Από τότε, κάθε φορά που ο Ντομένικο γύριζε από ταξίδι έκανε κι ένα πλούσιο δώρο στην παραμάνα του γιου του.

Η Λευκή, παρόλο που μέσα της έβραζε από θυμό και φθόνο, υιοθετούσε αναγκαστικά τη συγκρατημένη συμπεριφορά της κυράς της. Η Βενετσιάνα εξακολουθούσε να είναι μια αυστηρή, σχεδόν ψυχρή γυναίκα, δεν μπορούσε όμως να κρύψει ένα είδος ενδόμυχης ευγνωμοσύνης που ένιωθε για τη Ροδούλα, όχι μόνο γιατί έτρεφε και φρόντιζε τον Εμανουέλε, όπως έλεγαν το αγοράκι, αλλά και γιατί χάρη στη δική της αθέλπητη θυσία είχε σωθεί ο γάμος της.

Για καλή τύχη της Βενετσιάνας, ο Εμανουέλε δεν είχε κανένα χαρακτηριστικό που να θυμίζει ύποπτα τη Ροδούλα ή τον Φώτο. Ήταν ένα πολύ όμορφο αγοράκι, με τεράστια, εκφραστικά μάτια και κοφτερό μυαλό, όπως φάνηκε πολύ γρήγορα.

Κόντευε δύο ετών και μπορούσε να τρώει πια κανονικά όλα τα φαγητά, δεν εννοούσε όμως να σταματήσει να βυζαίνει το γάλα της Ροδούλας· κι εκείνη ξεχνούσε όλα της τα βάσανα όταν τον έπαιρνε στην αγκαλιά της. Ήταν γι' αυτήν ο δικός της πρίγκιπας, ο άλλος της γιος, ο ήλιος μαζί κι ο ουρανός. Καθώς του έλεγε γλυκόλογα και οι ματιές τους έσμιγαν, η επικοινωνία τους ήταν μοναδική.

Είμαστε σαν μάνα και γιος, σκεφτόταν η Ροδούλα, δεν τολμούσε όμως να το πει, από φόβο μήπως την πάρουν για τρελή. Άλλωστε, το αγοράκι είχε μάνα, δεν ήταν ορφανό, θυμίζε στον εαυτό της.

Όταν ο Εμανουέλε αρρώσταινε, η Ροδούλα δεν έφευγε ούτε

στιγμή από το προσκέφαλό του. Κι αν τυχόν είχε άλλες δουλειές και έλειπε, την αποζητούσε το ίδιο το παιδί, γιατί μόνο στη δική της αγκαλιά ησύχαζε.

Η Βενετσιάνα είχε αρχίσει να προβληματίζεται. Αυτό το τόσο δυνατό δέσιμο ανάμεσα στη Ροδούλα και στον Εμανουέλε δεν της πολυάρεσε. Ήξερε, βέβαια, ότι έτσι γίνεται ανάμεσα στα παιδιά και στις παραμάνες τους, στην περίπτωση όμως του Εμανουέλε η κατάσταση γινόταν ανησυχητική. Αν συνεχιζόταν αυτό, σε λίγο το αγοράκι θα αγαπούσε περισσότερο τη Ροδούλα από τη Βενετσιάνα – αν δεν είχε ήδη συμβεί κάτι τέτοιο.

Η Λευκή, που δεν της ξέφευγε τίποτα, μάντεψε την έγνοια της και προσπάθησε να την εκμεταλλευτεί.

«Κυρά μου, η Ροδούλα δεν προσέχει τον Εμανουέλε. Χθες το πρωί που κοιμόσουν ακόμα, τον άφησε και πήγε πολύ κοντά στη φωτιά. Αν δεν έβαζα εγώ τις φωνές, θα είχε καεί το παιδί», είπε μια μέρα.

Η Βενετσιάνα την κοίταξε επιφυλακτικά. Ήταν δυνατόν; Η Ροδούλα δεν άφηne από τα μάτια της τον Εμανουέλε. Η Βενετσιάνα την παρακολουθούσε πολύ προσεκτικά, και δεν είχε βρει ψεγάδι στο φέρσιμό της. Ήταν απόλυτα αφοσιωμένη στο παιδί, λες και ήξερε πως ήταν δικό της.

Την τραβάει το αίμα, συλλογιζόταν έντρομη.

Ωστόσο, τα λόγια της Λευκής την έβαλαν σε σκέψεις. Ίσως ήταν καιρός να απομακρύνουν τον Εμανουέλε από τη Ροδούλα. Αρκετό μητρικό γάλα είχε πιει.

Έτσι, την επόμενη φορά που το αγοράκι έτρεξε στην αγκαλιά της για να βυζάξει, η Βενετσιάνα της είπε ότι δεν τη χρειαζόταν άλλο.

«Από σήμερα μπορείς να γυρίσεις στο δωμάτιό σου. Ο Εμανουέλε μεγάλωσε πια».

Η Ροδούλα ένιωσε λες και την είχαν μαχαιρώσει στην καρδιά.

«Εντάξει, κυρά μου», είπε σιγανά.

Έβαλε ασυναίσθητα την παλάμη της πάνω στο κεφαλάκι του παιδιού, σαν να ήθελε να το προστατέψει. Εκείνο γύρισε και την

κοίταξε ήρεμα με τα τεράστια, εκφραστικά του μάτια. Έδειχνε τόσο ευτυχισμένο στην αγκαλιά της...

Όταν το παιδί χόρτασε και πήγε να παίξει, η Ροδούλα μάζεψε τα πράγματά της και κατέβηκε στο δωμάτιό της ύστερα από δύο σχεδόν χρόνια. Δεν την πείραζε καθόλου που άφηνε την άνεση του πάνω σπιτιού και γύριζε στο φτωχικό της. Θα της έλειπε, όμως, η ανάσα του αγοριού που αφουγκραζόταν τα βράδια, το ζεστό κορμάκι του στην αγκαλιά της, το ευωδιαστό του δέρμα, το γλυκό του στόμα στο στήθος της, το γέλιο και το κλάμα του... Η καρδιά της ξεχείλιζε από αγάπη γι' αυτό το παιδί. Ήταν σίγουρη πως το ίδιο ακριβώς θα αγαπούσε και το δικό της αγοράκι, αν ζούσε τώρα. Ο Εμανουέλε ήταν και δικός της γιος, έτσι τον ένιωθε. Είναι δυνατόν να ξεριζώσει μια μάνα την αγάπη που έχει για το παιδί της;

Και τώρα που η Ροδούλα είχε αποχωριστεί από το μοναδικό πλάσμα στον κόσμο που της έδινε χαρά, πώς θα άντεχε τη μοναξιά της;

Δεν είχε πάρει φαγητό, ούτε είχε τίποτα να μαγειρέψει. Δεν την ένοιαζε, όμως, γιατί της είχε κοπεί η όρεξη. Όσο βύζαινε τον Εμανουέλε έτρωγε καλά, ακόμα κι όταν δεν πεινούσε. Τώρα, όμως, δεν είχε κανένα κίνητρο να φάει με το ζόρι.

Ξαφνικά, την πήρε το παράπονο. Χωρίς να ξέρει γιατί ακριβώς, ένιωθε αδικημένη. Και όμως, ήταν ξεκάθαρο από την αρχή ότι θα φρόντιζε το παιδί όσο χρειαζόταν. Δεν της είχε υποσχεθεί κανείς ότι θα έμενε κοντά του επ' άπειρον. Γιατί, λοιπόν, πικραίνονταν τώρα; Ο Εμανουέλε είχε τη μάνα του, και θα τον φρόντιζε αυτή. Όσο κι αν προσπαθούσε, όμως, να λογικευτεί, τα δάκρυα δεν έλεγαν να σταματήσουν.

Η καρδιά της σπάραζε και ο πόνος της ξέσκιζε τα σωθικά. Καθώς το μικροσκοπικό κορμί της τρανταζόταν από δυνατά αναφιλητά, το γάλα έτρεχε από το στήθος της και μούσκευε την πουκαμίσια.

Κατά το απόγευμα, πήγε μέχρι τη Μαλαματή. Η γυναίκα σάστισε όταν αντίκρισε τα κοκκινισμένα και πρησμένα της μάτια.

«Τι έγινε, κορίτσι μου;»

«Η κυρά μου δε θέλει να βυζαίνω πια το παιδί. Μ' έδωσε από το πάνω σπίτι».

Η Μαλαματή την κοίταξε σκεπτική.

«Στα καλά καθούμενα;» θέλησε να μάθει.

«Στα καλά καθούμενα. Εγώ, όμως, ξέρω γιατί το έκανε».

«Πες μου κι εμένα, Ροδούλα μου».

«Αχ Μαλαματή! Την πειράζει που το παιδάκι μ' αγαπάει».

Η γυναίκα κούνησε το κεφάλι της.

«Πώς να μη σ' αγαπάει, αφού το βυζαίνεις τόσον καιρό;»

«Και τι θα κάνω τώρα εγώ; Πώς θα ζήσω χωρίς να το βλέπω;»

«Μην κάνεις έτσι. Θα πηγαίνεις και θα το βλέπεις».

«Δεν καταβαίνεις; Η κυρά μου μ' έκανε πέρα για να μην το βλέπω και να μη με βλέπει. Δε θα μ' αφήνει, θα με διώχνει».

Η Μαλαματή την κοίταξε προβληματισμένη. Η κοπέλα είχε δικιο. Αν η Βενετσιάνα τη ζήλευε, θα την κρατούσε σε απόσταση.

«Τι να σου κάμω, κορίτσι μου, που ήσουν άτυχη κι έχασες άντρα και παιδί...» είπε αναστενάζοντας.

«Πολύ άτυχη, Μαλαματή μου. Πολύ. Δεν ξέρω ποια κατάρα με βαραίνει».

«Μη λες τέτοια, Ροδούλα. Έχει ο Θεός», προσπάθησε να την παρηγορήσει.

«Για μένα δεν έχει...» είπε γεμάτη πίκρα.

Έμειναν για λίγο σιωπηλές.

«Είναι στριμμένη αυτή η γυναίκα», παρατήρησε στο τέλος η Μαλαματή.

«Μήπως η Λευκή πάει πίσω;»

Η Μαλαματή κούνησε το κεφάλι της. Η Ροδούλα της είχε πει ότι δεν τη συμπαθούσε καθόλου.

Όταν γύρισε στο δωμάτιό της, καταπιάστηκε με την καθαριότητα για να ξεχαστεί, μέχρι που κάποιος χτύπησε την πόρτα της. Ήταν η Λευκή, που της είχε ήδη αναθέσει μερικές πρόσθετες εργασίες. Όχι πως ήταν δουλειές που δεν μπορούσαν να περιμέ-

νουν, κάθε άλλο. Έτσι, όμως, η Ροδούλα θα ήταν συνεχώς απασχολημένη και δε θα της έμενε καιρός να ανεβεί πάνω και να παίξει με τον Εμανουέλε. Για τη Λευκή, αυτή η απόφαση της Βενετσιάνας ήταν ένα ορόσημο. Τα πράγματα θα έμπαιναν επιτέλους στη θέση τους, ύστερα από πολύ καιρό. Και η θέση της Ροδούλας ήταν στο κατώι, δίπλα στην αποθήκη.

Το πρόσωπό της είχε πάρει το συνηθισμένο της αυταρχικό και περιφρονητικό ύφος, όπως κάθε φορά που ήταν μόνη με την κοπέλα.

«Ρόδω, τσακίσου κι ανέβα πάνω», της πέταξε.

Εκείνη την κοίταξε παραξενεμένη. Παράτησε το σφουγγαρόπανο, σκούπισε τα χέρια στην ποδιά της και τράβηξε προς την πόρτα.

«Τι έγινε;» ρώτησε καθώς ανέβαιναν τη σκάλα.

Η Λευκή δεν της απάντησε, η Ροδούλα, όμως, είχε αρχίσει να μαντεύει τι συνέβαινε και η καρδιά της πετάρισε. Ίσως να τη λύτρωνε από τη δυστυχία της ο ίδιος ο Εμανουέλε...

Καθώς πλησίαζαν την πόρτα του πάνω σπιτιού, ακούστηκε το γοερό κλάμα το παιδιού.

Δεν πρόλαβαν να μουν μέσα και ο Εμανουέλε έτρεξε στην αγκαλιά της Ροδούλας.

Σωστά *μάντεψα*, σκέφτηκε εκείνη συγκινημένη καθώς τον έσφιγγε πάνω της κι εκείνος τη γράπωνε σφιχτά και με τα δυο του χέρια. Το βρεγμένο από τα δάκρυα, τα σάλια και τις μύξες πρόσωπό του της ύγραине τον λαιμό. Έμειναν αρκετή ώρα έτσι, ενώ τα αναφιλητά του παιδιού αραίωναν σιγά σιγά.

Στο μεταξύ, η Βενετσιάνα παρακολουθούσε τη σκηνή με τα χέρια στη μέση και μια έκφραση αποδοκιμασίας στο πρόσωπο.

Η Ροδούλα αγνόησε το δηλητηριώδες βλέμμα της Λευκής και το ύφος της Βενετσιάνας και κάθισε σε μια καρέκλα με το παιδί πάντα αγκαλιά. Ο Εμανουέλε φαινόταν τώρα τρισευτυχισμένος και πάλευε να βρει το στήθος της.

«Τον έχεις κακομάθει», είπε ύστερα από αρκετή ώρα η Βενετσιάνα.

Ήξερε ότι είχε άδικο, δεν έβρισκε όμως να πει τίποτε άλλο.

«Να τον βάλεις να κοιμηθεί και να φύγει», γρύλισε η Λευκή. Η Βενετσιάνα κούνησε το κεφάλι της.

«Άκουσες;»

«Άκουσα», είπε γλυκά η Ροδούλα, ικανοποιημένη από τη μικρή αυτή νίκη.

Ο Εμανουέλε ξάπλωσε στην κούνια του χωρίς δυσφορία και η Ροδούλα άρχισε να τον νανουρίζει. Η Βενετσιάνα, όμως, την παραμέρισε και έσκυψε πάνω από το παιδί, τραγουδώντας του ένα όμορφο ιταλικό τραγούδι.

Το αγόρι πετάχτηκε πάνω και άρχισε να φωνάζει, έτοιμο να βάλει τα κλάματα. Είχε απλώσει τα χεράκια του προς τη Ροδούλα, που στεκόταν λίγο πιο πέρα αμήχανη.

Η Βενετσιάνα έκανε μερικές προσπάθειες να καλοπιάσει το παιδί, στο τέλος όμως παραιτήθηκε κι έγενεψε στη Ροδούλα να πλησιάσει. Η κοπέλα το ηρέμησε, του τραγούδησε το συνηθισμένο νανούρισμα κι εκείνο αποκοιμήθηκε αμέσως.

«Φεύγα τώρα», της πέταξε η Βενετσιάνα.

Η Ροδούλα έριξε ένα θριαμβευτικό βλέμμα στη Λευκή και βγήκε από το δωμάτιο χωρίς να βιάζεται.

«Αν με ξαναζητήσει, με φωνάζετε», είπε πριν κλείσει την πόρτα.

Καθώς κατέβαινε τις πέτρινες σκάλες, η καρδιά της πήγαινε να σπάσει από χαρά. Όλα τα είχαν υπολογίσει η Λευκή και η Βενετσιάνα, εκτός από την αγάπη του Εμανουέλε. Αυτή ακριβώς η αγάπη του παιδιού θα ήταν από δω και πέρα η σωτηρία και η παρηγοριά της Ροδούλας. Πώς δεν το είχε σκεφτεί από την αρχή;

Φυσικά, μετά απ' αυτό το επεισόδιο, η Βενετσιάνα θορυβήθηκε πολύ. Δεν έκρυψε την ανησυχία της από τη Λευκή και προσπάθησαν μαζί να βρουν κάποια λύση, μια τακτική που θα απομάκρυνε την κοπέλα από το παιδί, χωρίς να του δημιουργήσει προβλήματα.

«Θα συνηθίσει ο Εμανουέλε, κυρά μου. Σιγά σιγά».

Η Βενετσιάνα την κοίταξε δύσπιστα. Ήθελε πολύ να το ελπίζει, κατά βάθος όμως φοβόταν ότι είχε χάσει το παιχνίδι.

«Θα της πούμε να ανεβαίνει μόνο το βράδυ», πρότεινε η Λευκή.

«Ας γίνει έτσι», συμφώνησε η Βενετσιάνα. «Να πας να πάρεις γάλα. Ο Εμανουέλε πρέπει να μάθει να πίνει από το ποτήρι».

Η Λευκή, παρόλο που δεν είχε παιδιά, ήξερε ότι δεν έπρεπε να σταματάει απότομα ο θηλασμός. Ωστόσο, δεν είπε τίποτα. Θα γκρίνιαζε λίγο παραπάνω το παιδί, αλλά στο τέλος θα συνήθιζε. Στο κάτω κάτω, έπρεπε να καταλάβει ποια ήταν η μάνα του... Αμέσως μετά, όμως, θυμήθηκε ποιανής παιδί ήταν ο Εμανουέλε και δαγκώθηκε.

Έστω κι έτσι, όμως, το αγοράκι μεγάλωνε σαν πριγκιπόπουλο, ενώ, αν είχε μείνει στο κατώι, θα γινόταν ένας ακόμα υπηρέτης, κατέληξε και κάπως έτσι τα βόλεψε με τη συνείδησή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Το πρώτο πράγμα που έκανε μόλις ξύπνησε ο μικρός Εμανουέλε την επομένη ήταν να αναζητήσει τη Ροδούλα. Βλέποντας ότι δε βρισκόταν στο δωμάτιο, άρχισε να τριγυρίζει σ' όλο το σπίτι φωνάζοντάς την.

«Λοδούλα... Λοδούλα...»

Η Βενετσιάνα και η Λευκή προσπάθησαν να τον παρασύρουν με παιχνίδια και τραγούδια, εκείνος όμως δε φαινόταν να εντυπωσιάζεται. Σταματούσε για λίγο, και μετά ξανάρχιζε.

Οι δυο γυναίκες παραιτήθηκαν από την προσπάθεια και αποφάσισαν να περιμένουν να κουραστεί το παιδί. Κάποτε, ο Εμανουέλε σταμάτησε να πηγαινοέρχεται και κάθισε σε μια γωνιά κατσουφιασμένος. Ασχολήθηκε ανόρεχτα με τα παιχνίδια του και απόδιωχνε τη Βενετσιάνα όποτε τον πλησίαζε και του μιλούσε.

Είχε μεσημεριάσει και η Βενετσιάνα έκανε νόημα στη Λευκή να φέρει το φαγητό του. Όταν, όμως, δοκίμασαν να τον ταΐσουν, εκείνος σφάλισε πεισματικά το στόμα του, παρόλο που είχαν ψάρι, το πιο αγαπημένο του φαγητό.

«Ας τον αφήσουμε να πεινάσει», πρότεινε η Λευκή, που είχε γίνει ο ιθύνων νους της επιχείρησης.

Πέρασαν τουλάχιστον δύο ώρες αλλά, όσες φορές κι αν προσπάθησαν, το στόμα του παιδιού εξακολουθούσε να είναι ερμητικά κλειστό.

Η Βενετσιάνα άρχισε πάλι τα κανακέματα και τα γλυκόλογα, χωρίς αποτέλεσμα όμως.

«Φέρε κάτι γλυκό», είπε στο τέλος.

Η Λευκή έφυγε και γύρισε ύστερα από λίγο με μια φέτα ψωμί αλειμμένη με μέλι. Έκοψε ένα κομματάκι και το πλησίασε στο στόμα του μικρού.

«Μέλι! Μέλι που σ' αρέσει, καμάρι μου!»

«Έλα, αγόρι μου! Άνοιξε το στόμα σου, θησαυρέ μου!» ικέτευε η Βενετσιάνα.

Ο Εμανουέλε κουνούσε πέρα δώθε το κεφάλι του, έχοντας καταλάβει ότι ασκούσε κάποια εξουσία στις δυο γυναίκες.

«Φάε λίγο, καρδούλα μου!» έκανε η Βενετσιάνα.

«Φάε, αφέντη μου, να μεγαλώσεις! Να γίνεις σαν τον πατέρα σου!» συμπλήρωνε η Λευκή.

Η Βενετσιάνα άρχισε να βηματίζει νευρικά στο δωμάτιο.

«Θέλεις να σου φέρω κάτι άλλο;» ρώτησε η Λευκή το αγοράκι.

«Σέλω Λοδούλα!» φώναξε ο Εμανουέλε με όλη του τη δύναμη.

Και τότε η Λευκή βρήκε την ευκαιρία και έχωσε στο στόμα του την μπουκιά που κρατούσε.

Το παιδί όμως μόρφασε θυμωμένα και έφτυσε το φαγητό στο πρόσωπό της.

«Λοδούλα!» ξαναφώναξε.

Η Βενετσιάνα γούρλωσε τα μάτια της κι αναψοκοκκίνισε. Μετά, σήκωσε το χέρι της κι άστραψε ένα χαστούκι στο παιδί.

Ο Εμανουέλε, που μέχρι τότε είχε γνωρίσει μόνο το χάδι, έμεινε για μια στιγμή κατάπληκτος και μετά άρχισε να κλαίει σπαρακτικά. Όταν η Λευκή πήγε να τον πάρει αγκαλιά, την κλότσησε μανιασμένα, κατέβηκε από την καρέκλα κι έτρεξε στην πόρτα φωνάζοντας πάλι τη Ροδούλα.

Η Βενετσιάνα τον πρόλαβε και τον πήρε στην αγκαλιά της, παρόλο που εκείνος προσπαθούσε να ξεγλιστρήσει. Ύστερα από αρκετή ώρα, το αγοράκι ηρέμησε. Κατέβηκε από την αγκαλιά της, έγειρε πάνω στο κρεβάτι κι αποκοιμήθηκε αποκαμωμένο.

«Τι θα κάνουμε τώρα;» ρώτησε η Βενετσιάνα σιγανά.

«Υπομονή. Θα συνηθίσει χωρίς την προκομμένη», είπε η Λευκή.

Έμειναν για λίγο σιωπηλές.

«Τον τραβάει, βλέπεις, το αίμα», μουρμούρισε η Βενετσιάνα πτοημένη.

«Μην το λες αυτό, κυρά μου. Είναι η συνήθεια», θέλησε να την παρηγορήσει η Λευκή, παρόλο που το ίδιο πίστευε κι εκείνη. Όταν ξύπνησε, ο Εμανουέλε ζήτησε πάλι τη Ροδούλα.

«Θα έρθει σε λίγο. Έλα να παίξουμε», του είπε η Λευκή και άνοιξε την αγκαλιά της.

Το αγοράκι δεν της έδωσε καμία σημασία. Κατέβηκε από το κρεβάτι και πήγε μπροστά στο τζάκι όπου είχε αφήσει ένα ξύλινο αλογάκι που του είχε φέρει ο πατέρας του. Άρχισε να παίζει μόνος του, μουρμουρίζοντας διάφορα ακατάληπτα λόγια. Η Βενετσιάνα κάθισε κοντά του κι άρχισε να του μιλάει τρυφερά. Εκείνο, όμως, την αγνόησε.

Κάποτε νύχτωσε και ήρθε η ώρα για το δείπνο. Οι δύο γυναίκες δοκίμασαν για μια ακόμα φορά να ταΐσουν τον Εμανουέλε, εκείνος όμως έκλεινε πεισματικά το στόμα του και έσπρωχνε το φαγητό. Η Βενετσιάνα, επηρεασμένη από το επεισόδιο με το ψωμί και το μέλι, δεν επέμεινε.

«Ας τον αφήσουμε να πεινάσει κι άλλο. Δε χάλασε ο κόσμος αν κοιμηθεί και μια φορά νηστικός», είπε.

Αλλά ο Εμανουέλε άρχισε να ζητάει πάλι τη Ροδούλα που τον έβαζε πάντα για ύπνο. Φαινόταν κουρασμένος, τα όμορφα μάτια με τα πυκνά ματόκλαδα ήταν κομμένα, εκείνος όμως σηκωνόταν από την κούνια και τη φώναζε.

«Λοδούλα! Λοδούλα!»

Η Βενετσιάνα τον καλόπιανε, του έλεγε γλυκόλογα και του τραγουδούσε και η Λευκή έκανε διάφορες αστείες γκριμάτσες, στην προσπάθειά της να τον διασκεδάσει. Ο Εμανουέλε, όμως, δεν ξεγελιόταν με τίποτα.

«Να τη φωνάζουμε να τον βυζάξει;» ρώτησε δειλά η Βενετσιάνα.

«Όχι, κυρά μου! Θα συνηθίσει το παιδί».

Ο Εμανουέλε αποκοιμήθηκε μόνο όταν κουράστηκε να κλαίει και τα μάτια του βασίλεψαν. Τα μάγουλά του ήταν ακόμα βρεγμένα από τα δάκρυα.

Τη νύχτα, ξυπνούσε κάθε τόσο, τρομαγμένος από εφιάλτες. Η Βενετσιάνα τον πήρε στο τέλος στο κρεβάτι της, αλλά οι εφιάλτες συνεχίστηκαν.

Την επομένη, ο Εμανουέλε ξύπνησε με γκρίνια και το πρώτο που ζήτησε ήταν και πάλι η Ροδούλα. Η Βενετσιάνα το αγνόησε και προσπάθησε να του δώσει λίγο γάλα. Εκείνος, όμως, αρνιόταν να φάει. Η Λευκή του έφερε γλυκό ψωμί με μέλι και κανέλα που του άρεσε πολύ, ούτε τότε όμως συγκινήθηκε.

«Τι θα κάνουμε τώρα;» μουρμούρισε η Βενετσιάνα αναστενάζοντας προβληματισμένη. «Ας πούμε ότι τη φωνάζουμε πάνω. Και μετά; Μόλις φύγει αυτή, το παιδί θα αρχίσει πάλι τα ίδια. Όχι, δε θα τη φωνάζουμε. Καλύτερα να μείνει νηστικός».

Ο Εμανουέλε είχε να φάει από τότε που τον βύζαξε για τελευταία φορά η Ροδούλα. Δεν επρόκειτο να πάθει τίποτα, όμως, με λίγη νηστεία.

«Να τον πάω μια βόλτα μέχρι την εκκλησία;»

«Ναι, πήγαινέ τον».

Ήταν μια καλή ιδέα για να αλλάξει παραστάσεις.

Η Λευκή φόρεσε στο αγοράκι ένα πανωφόρι.

«Θα πάμε βόλτα. Σ' αρέσει η βόλτα, ε;» είπε με γλυκιά φωνή.

«Βότα», επανέλαβε το παιδί.

Μόλις όμως κατέβηκαν την εξωτερική σκάλα, η πόρτα της Ροδούλας άνοιξε και βγήκε από μέσα η κοπέλα κρατώντας το σκουπόχορτο.

Ο Εμανουέλε παράτησε τη Λευκή κι έτρεξε κοντά της.

«Λοδούλα! Λοδούλα!» φώναζε ενθουσιασμένος.

Εκείνη πέταξε το σκουπόχορτο και τον πήρε αγκαλιά. Το αγοράκι τύλιξε τα χέρια του γύρω από τον λαιμό της και άρχισε να τη φιλάει στο πρόσωπο.

«Αγόρι μου! Ψυχή μου!» έκανε γεμάτη λαχτάρα και του έδωσε κάμποσα φιλιά στα ρόδινα μάγουλα.

Στο μεταξύ, η Λευκή στεκόταν και την αγριοκοίταζε.

«Ρόδω, άσε κάτω το παιδί», είπε στο τέλος, βλέποντας ότι οι αγκαλιές και τα φιλιά δεν έλεγαν να τελειώσουν.

Η Ροδούλα το άφησε απρόθυμα, εκείνο όμως δεν εννοούσε να απομακρυνθεί από κοντά της.

Η Λευκή πλησίασε και έπιασε τον Εμανουέλε από το χέρι.

«Μπες μέσα εσύ», γρύλισε στην κοπέλα και της έδωσε μια σπρωξιά. «Κρύψου να μη σε βλέπει, γιατί θα το πω στην κυρά», πρόσθεσε απειλητικά.

Η κοπέλα έδωσε ένα τελευταίο φιλί στο αγοράκι και μπήκε στο σπίτι της. Καθώς έκλεινε την πόρτα, άκουσε τις σπαρακτικές κραυγές του και η καρδιά της μάτωσε.

«Λοδούλα! Λοδούλα!»

Φαίνεται ότι η Λευκή απομάκρυνε με το ζόρι το παιδί, γιατί οι φωνές χαμήλωσαν σιγά σιγά, χωρίς όμως να σταματήσουν.

«Πανάθεμά σας, στρίγκλες! Πανάθεμά σας!» φώναξε η Ροδούλα αγανακτισμένη.

Κάθισε στο χτιστό κρεβάτι κι έπλεξε τα δάχτυλα σε μια κίνηση απελπισίας. Σκεφτόταν να ανεβεί πάνω, να πέσει στα πόδια της κυράς της και να την ικετέψει να πάψει να τυραννάει το παιδί. Πώς άντεχε η καρδιά της να το βλέπει να σπαράζει έτσι και να επιμένει να το κρατάει μακριά από την παραμάνα του; Ήταν δυνατό να το λυπάται περισσότερο η Ροδούλα από την ίδια του τη μάνα;

Σκούπισε τα δάκρυά της και σηκώθηκε αποφασισμένη. Στο κάτω κάτω, δεν είχε να χάσει τίποτα.

Ανέβηκε σβέλτα τις σκάλες και, σε λίγο, έμπαινε στο δωμάτιο της κυράς της. Η Βενετσιάνα, που ήταν σκυμμένη στο τζάκι και σκάλιζε τη φωτιά, νόμισε πως είχε γυρίσει η Λευκή με το παιδί.

«Αυτό ήταν όλο;» ρώτησε. Όταν γύρισε όμως και είδε την κοπέλα, το πρόσωπό της φούντωσε.

«Τι θες εδώ;» ρώτησε κοφτά.

«Κυρά μου... να χαρείς... άσε με να βλέπω το παιδί. Δεν καταλαβαίνεις ότι υποφέρει;»

«Ο Εμανουέλε είναι μια χαρά. Μεγάλωσε και δε σε χρειάζεται πια».

Η Ροδούλα είχε πιάσει την άκρη της ποδιάς της και την έστριβε νευρικά. Πώς μπορούσε να είναι τόσο σκληρή αυτή η γυναίκα;

«Σε παρακαλώ... Δεν κάνει να αποκόψουμε τόσο απότομα το παιδί».

«Μπορεί και τρώει μια χαρά. Το ξέρεις πολύ καλά».

Εξακολουθούσε να στέκεται άκαμπτη μπροστά στο τζάκι και να κοιτάζει την κοπέλα παγερά.

Η Ροδούλα πλησίασε, γονάτισε μπροστά της και αγκάλιασε τα πόδια της.

«Σε ικετεύω! Άφησέ με να έρχομαι να το βυζαίνω. Μια δυο φορές την ημέρα», πρόσθεσε.

Η Βενετσιάνα την άρπαξε και τη σήκωσε απότομα.

«Φύγε αμέσως! Δεν έχεις καμιά δουλειά με τον γιο μου από δω και πέρα. Κατάλαβες;»

«Δεν το λέω για μένα, κυρά μου. Το λέω για τον Εμανουέλε. Ξέρω ότι κλαίει και με ζητάει».

Δεν πρόλαβε να τελειώσει τη φράση της και η Βενετσιάνα της έδωσε μια τόσο δυνατή σπρωξιά που παραλίγο να τη ρίξει κάτω.

«Φύγε από δω! Ξεχνάς πως είσαι δούλα; Η θέση σου είναι στο κατώι. Κι αν δε λογικευτείς, θα σε πετάξω στον δρόμο!» φώναξε απειλητικά, ενώ τα μάτια της πετούσαν σπίθες.

Η Ροδούλα πάγωσε. Ήταν φανερό ότι η Βενετσιάνα ήθελε να την απομακρύνει πάση θυσία από το παιδί. Την ενοχλούσε το γεγονός ότι ο Εμανουέλε ήταν πολύ δεμένος μαζί της, και προσπαθούσε να τον κερδίσει αυτή. Διαφορετικά, θα της ζητούσε να σταματήσει σταδιακά τον θηλασμό, αντί να την απομακρύνει τόσο απότομα και βίαια. Φυσικά, θα είχε βάλει το χεράκι της και η Λευκή σε όλο αυτό, η Ροδούλα ήταν σίγουρη. Όπως η Βενετσιάνα, πίστευε κι αυτή ότι η Ροδούλα απειλούσε και τον δικό της ζωτικό χώρο και της έδειχνε όλη της την αντιπάθεια.

«Φύγε, είπα!» φώναξε δυνατά η Βενετσιάνα και η κοπέλα τινάχτηκε σαν να την είχε ξανασπρώξει.

Έκανε μεταβολή και βγήκε από το δωμάτιο με βήμα αργό. Τι μπορούσε να κάνει άραγε; Μάλλον τίποτα. Η Βενετσιάνα δεν αστειευόταν, μπορεί να την έδιωχνε στ' αλήθεια, και τότε η Ροδούλα δε θα έβλεπε το αγοράκι ούτε από μακριά.

Και με τις σκέψεις αυτές κλείστηκε στο δωμάτιό της και πήρε να μπαλώσει κάτι ρούχα για να μη μένει άπραγη. Ο νους της, όμως, ήταν συνεχώς στον Εμανουέλε. Μήπως ήταν καλύτερα να παραφυλάξει στο παράθυρο και να βγει δήθεν τυχαία μόλις θα έβλεπε να επιστρέφει η Λευκή με το παιδί;

Φυσικά, η γυναίκα θα την απόπαιρνε και ο Εμανουέλε θα έβαζε πάλι τα κλάματα. Όχι, καλύτερα να έμενε μέσα, για να μη βασανίζεται το παιδί. Δεν άντεχε να το βλέπει να κλαίει σπαρακτικά και να απλώνει τα χεράκια του προς το μέρος της.

Λίγη ώρα αργότερα η Λευκή και ο Εμανουέλε γύρισαν στο αρχοντικό. Μόλις όμως πλησίασαν, το παιδί αποσπάστηκε από τη γυναίκα, έτρεξε στην πόρτα της Ροδούλας και άρχισε να τη χτυπάει.

«Λοδούλα! Λοδούλα!» φώναζε.

Η κοπέλα πέταξε χωρίς δεύτερη σκέψη το ρούχο που μπάλωνε κι έτρεξε να του ανοίξει. Όπως το είχε προβλέψει, όμως, η Λευκή είχε αρπάξει ήδη το αγοράκι αγκαλιά και το απομάκρυνε μουρμουρίζοντας, ενώ εκείνο έκλαιγε δυνατά και την κλοτσούσε. Η Ροδούλα απόμεινε να κοιτάζει και τα μάτια της γέμιζαν δάκρυα. Οι φωνές του παιδιού ακούγονταν μέχρι που μπήκε στο σπίτι.

«Γιατί, Θεέ μου; Γιατί;» μονολογούσε καθώς γύριζε πάλι στο δωμάτιό της αποκαρδιωμένη. Γιατί τη βασάνιζαν έτσι αυτές οι γυναίκες; Γιατί της έμπηγαν το μαχαίρι στην καρδιά; Κι αν δε λυπόντουσαν εκείνη, γιατί δε λυπόντουσαν τουλάχιστον αυτό το αθώο πλάσμα;

Την επομένη, η Λευκή χτυπούσε την πόρτα της πρωί πρωί.

Θα με φωνάξουν πάνω για το παιδί. Κατάλαβαν επιτέλους ότι κάνουν λάθος, ήταν η πρώτη της σκέψη. Η καρδιά φτερούγισε χαρούμενα στο στήθος της.

«Καλημέρα!» έκανε πρόσχαρα μόλις άνοιξε την πόρτα.

«Τσακίσου πάνω. Σε θέλει η κυρά μας», της είπε ξερά η Λευκή.

Και πριν η κοπέλα προλάβει να πει οτιδήποτε της γύρισε την πλάτη κι έφυγε βιαστικά.

Η Ροδούλα ένωσε ένα σφίξιμο στην καρδιά καθώς είδε τις ελπίδες της να σβήνουν. Σίγουρα δεν τη ζητούσαν για καλό. Έτσι έδειχνε το αυταρχικό ύφος της Λευκής.

Έριξε κάτι πάνω της και ανέβηκε. Τουλάχιστον θα έβλεπε έστω και λίγο τον Εμανουέλε. Όταν μπήκε, όμως, στο δωμάτιο της Βενετσιάνας, διαπίστωσε ότι το παιδί δεν ήταν εκεί. Ούτε η Λευκή. Άρα, το είχαν πάει σε άλλο δωμάτιο για να μην τη δει.

«Καλημέρα, κυρά μου», είπε ευγενικά.

«Από αύριο θα έρχεσαι να κάνεις τις δουλειές πριν φέξει. Πρέπει να έχεις τελειώσει προτού ξυπνήσει το παιδί. Κατάλαβες;»

Η Ροδούλα κούνησε καταφατικά το κεφάλι της. Και βέβαια καταλάβαινε. Οι φόβοι της είχαν επαληθευτεί.

«Και δε θα ξαναμπείς σ' αυτό το δωμάτιο. Δε θέλω να σε βλέπει ο γιος μου».

«Δε θα το συγυρίζω;»

«Θα το συγυρίζει η Λευκή. Εσύ δε θα ζυγώνεις καθόλου τον Εμανουέλε. Αλλιώς, θα σε πετάξω στον δρόμο».

«Θες τίποτε άλλο, κυρά μου;»

«Όχι. Μπορείς να πηγαίνεις. Και όπως είπαμε».

Η Ροδούλα κοντοστάθηκε για μια στιγμή. Σκέφτηκε να την παρακαλέσει άλλη μια φορά. Αλλά το ύφος και ο τόνος της φωνής της έδειχναν ότι δε δεχόταν αντίρρηση.

Καθώς η κοπέλα έβγαине, άκουσε από το διπλανό δωμάτιο το κλάμα του αγοριού και τη φωνή της Λευκής που προσπαθούσε να το παρηγορήσει.

Εκείνη τη νύχτα, η Ροδούλα δεν έκλεισε μάτι. Και, όπως την είχε προστάξει η Βενετσιάνα, σηκώθηκε αξιμέρωτα, ανέβηκε στο πάνω σπίτι και άρχισε να κάνει τις δουλειές. Από το δωμάτιο της κυράς της δεν ακουγόταν τίποτα. Η Λευκή κοιμόταν στην κουζίνα και δε φάνηκε να ενοχλείται – η κοπέλα φρόντιζε να μην κάνει φασαρία.

Όταν ήρθε η ώρα να ζυμώσει, η Λευκή ξύπνησε.

«Κάνε γρήγορα. Σε λίγο θα σηκωθούν», της είπε αντί για καλημέρα.

Η Ροδούλα ετοίμασε το ψωμί και, όταν ήρθε η ώρα να το φουρνίσει, πήρε το ταψί και το πήγε στην υπερυψωμένη αυλίτσα όπου ήταν ο φούρνος. Η Λευκή της είχε πει να μην το ανεβάσει πάνω όταν ψηθεί. Θα κατέβαινε να το πάρει εκείνη.

Όπως πάντα, ο Εμανουέλε, όταν ξύπνησε, ζήτησε αμέσως τη Ροδούλα. Τα κανακέματα, τα παιχνίδια και τα τραγούδια της Βενετσιάνας και της Λευκής δεν τον ηρέμησαν. Αντίθετα, τον εκνεύρισαν ακόμα περισσότερο και άρχισε να γκρινιάζει.

Όταν προσπάθησαν να τον ταΐσουν, σφάλισε πάλι το στόμα του και κλότσησε το φαγητό. Η Βενετσιάνα συγκρατήθηκε και δεν τον χτύπησε, από μέσα της όμως έβραζε.

«Φάε λίγο, γιε μου», του είπε όσο πιο γλυκά μπορούσε.

Το αγόρι, όμως, ένιωθε την οργή της και συνέχισε να κλοτσάει, κρατώντας πάντα το στόμα του κλειστό.

«Άφησέ τον λίγο, κυρά μου. Δοκιμάζουμε αργότερα, να πεινάσει πρώτα».

«Μα έχει να φάει δυο μέρες», της θύμισε η Βενετσιάνα. «Μόνο νερό πίνει».

Μόλις ο Εμανουέλε άκουσε τη λέξη «νερό», γλίστρησε από την αγκαλιά της Βενετσιάνας κι έτρεξε στο τραπέζι. Πήρε μια κούπα και την έδειξε στις γυναίκες.

Η Λευκή τη γέμισε με νερό και του την έδωσε. Το αγοράκι ήπιε και μετά άρχισε να τριγυρίζει στο σπίτι.

«Την ψάχνει», ψιθύρισε η Βενετσιάνα.

Η Λευκή κούνησε το κεφάλι της.

«Τι θα κάνουμε τώρα που δεν τρώει;»

«Θα περιμένουμε να πεινάσει», είχε έτοιμη την απάντηση η Λευκή.

«Κανονικά, έπρεπε να πεινάει. Φοβάμαι ότι τον έχει πιάσει μελαγχολία και γι' αυτό δεν τρώει».

Είχε ακούσει για τέτοιες περιπτώσεις παιδιών, αλλά και μεγάλων που δεν μπορούσαν να φάνε γιατί τους έτρωγε κάποιο μαράζι.

Η κατάσταση χρειαζόταν μεγάλη προσοχή. Αυτό το παιδί ήταν η μία και μοναδική εγγύηση για τον γάμο της. Αν πάθαινε κάτι,

δεν υπήρχε ελπίδα να αποκτήσει άλλο – ήταν πολύ μεγάλη πια. Από την άλλη, το απόλυτο δέσιμό του με τη Ροδούλα την έκανε να νιώθει παραγκωνισμένη και περιθωριοποιημένη.

Όχι, δε θα επέτρεπε να συνεχιστεί αυτό μέσα στο ίδιο της το σπίτι. Στο κάτω κάτω, ο γιος της Ροδούλας μεγάλωνε σαν αρχοντόπουλο, ενώ αν έμενε κοντά της θα ήταν ένας ακόμα πάμπτωχος υπηρέτης, σκέφτηκε για μυριοστή φορά. Θα συνέχιζε, λοιπόν, να κρατάει τη Ροδούλα σε απόσταση και θα φρόντιζε να καλοπιάνει τον Εμανουέλε, ώστε να καταφέρει να τον κάνει να φάει, έστω και λίγο. Με τον καιρό, θα συνήθιζε χωρίς τη Ροδούλα.

Αλλά ο καιρός περνούσε και ο Εμανουέλε συνέχιζε να είναι ανόρεχτος. Όσα γλυκόλογα, τραγούδια ή παραμύθια κι αν του έλεγαν η Βενετσιάνα και η Λευκή, εκείνος έμενε ασυγκίνητος. Στην καλύτερη περίπτωση έτρωγε μερικές μπουκιές κι ύστερα σφράγιζε πεισματικά το στόμα του. Όσες φορές η Βενετσιάνα δοκίμαζε να τον ταΐσει με το ζόρι, το παιδί έβγαζε αμέσως όλο το φαγητό.

Στο μεταξύ, από τότε που εξορίστηκε η Ροδούλα, είχε αναλάβει το μαγειρέμα η Λευκή. Μόνο που τα φαγητά της δεν ήταν νόστιμα. Αυτό ήταν κάτι που ομολογούσε ακόμα και η ίδια. Γι' αυτό και στην κουζίνα έκανε πάντα κουμάντο η Ροδούλα, ειδικά όταν ήταν στο σπίτι ο Ντομένικο.

Η Βενετσιάνα, βλέποντας ότι η ανορεξία του παιδιού δεν υποχωρούσε, αποφάσισε να βάλει νερό στο κρασί της. Έτσι, ανέθεσε στη Ροδούλα να μαγειρεύει στο κατώι όλα τα αγαπημένα φαγητά του Εμανουέλε και το μεσημέρι κατέβαινε η Λευκή κι έπαιρνε το τσουκάλι με το φαγητό, αφού άφηνε στην κοπέλα δυο πλούσιες μερίδες.

Η εξέλιξη αυτή ευχαρίστησε κατά βάθος τη Λευκή, καθώς είχε βαρεθεί ακόμα και η ίδια τα δικά της νερομπούλια. Κι έτσι, απολάμβανε και πάλι την άφταστη μαγειρική της Ροδούλας, χωρίς να την έχει στα πόδια της.

«Δεν τρώει ο Εμανουέλε;» ρώτησε μια μέρα η κοπέλα, που είχε καταλάβει ότι κάτι δεν πήγαινε καλά.

«Τρώει. Γιατί να μην τρώει; Αλλά η κυρά πεθύμησε τα φαγητά σου», της είπε η Λευκή.

Φυσικά, η Ροδούλα δεν την πίστεψε.

Από τη μια χαιρόταν γιατί ετοίμαζε κάτι που προοριζόταν κυρίως για τον αγαπημένο της άγγελο, από την άλλη, όμως, στενοχωριόταν που δεν μπορούσε να τον ταΐσει η ίδια. Από τότε που την έδιωξαν, τον έβλεπε μόνο τυχαία, όποτε η Λευκή τον κατέβαζε για να τον πάει βόλτα. Και η συνάντηση ήταν πάντα τραυματική και για τους δύο...

Στο μεταξύ, ο καιρός περνούσε και ο Εμανουέλε αδυνατίζε ολοένα και περισσότερο. Η Βενετσιάνα ήταν πολύ προβληματισμένη, ωστόσο, δεν εννοούσε να υποχωρήσει.

Μέχρι που ένα τυχαίο γεγονός έδωσε άλλη τροπή στα πράγματα.

Μια μέρα έφτασε στη Μονεμβασιά η *Φραντζέσκα*, η τρικάταρτη караβέλα του Ντομένικο. Κανονικά, έπρεπε να επιστρέψει έναν μήνα αργότερα, ο караβοκύρης της όμως, λαχταρώντας να δει τον γιο του, άλλαξε ρότα.

Ο ερχομός του Ντομένικο έφερε στο αρχοντικό τη γνώριμη, ευχάριστη αναστάτωση. Κάτω από άλλες συνθήκες, η Βενετσιάνα θα ήταν πανευτυχής. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, όμως, αισθανόταν κάπως άβολα. Ο άντρας της ερχόταν περιμένοντας να δει ένα αγόρι που έσφυζε από ζωή, αυτό που αντίκρισε όμως ήταν ένα παιδάκι χλωμό, αδύνατο και μελαγχολικό.

«Αρρώστησε ο γιος μου, Φραντζέσκα;» ρώτησε αμέσως μόλις τον είδε.

Η Λευκή στεκόταν παράμερα με το κεφάλι σκυμμένο, τα μάτια της όμως παρακολουθούσαν προσεκτικά τη σκηνή.

«Όχι, κύρη μου. Μονάχα του έχει κοπεί η όρεξη τώρα τελευταία...» ψέλλισε η Βενετσιάνα.

Ο Ντομένικο πήρε το παιδί αγκαλιά και το φίλησε συγκινημένος.

«Εμανουέλε! Περίμενα να σε δω πιο μεγάλο!»

«Μη στενοχωριέσαι, κύρη μου», είπε η Βενετσιάνα. «Σύρε να ξαπλώσεις και είσαι κουρασμένος».

«Γιατί σε βρίσκω έτσι, θησαυρέ μου;» συνέχισε ο Ντομένικο.
«Μίλησε στον πατέρα σου», παρότρυνε η Βενετσιάνα τον Εμανουέλε.

«Πατελούλη!» έκανε εκείνος.

Ο Ντομένικο το άκουσε και διαλύθηκε.

«Πες το πάλι, γιε μου!»

«Πατελούλη!»

Πήρε το αγοράκι αγκαλιά και άρχισε να το πετάει στον αέρα. Εκείνο τσίριζε και ξεκαρδιζόταν στα γέλια τρισευτυχισμένο. Αφού ο Ντομένικο έπαιξε αρκετά μαζί του, ρώτησε τη γυναίκα του:

«Δε βλέπω τη Ροδούλα. Αλήθεια, πού είναι;»

Μόλις ο Εμανουέλε άκουσε το όνομά της, άρχισε να τη φωνάζει.

«Λοδούλα! Λοδούλα!»

«Πού είναι η παραμάνα σου, γιε μου;»

Η Βενετσιάνα έριξε μια συνωμοτική ματιά στη Λευκή.

«Τώρα ο Εμανουέλε δε βυζαίνει πια. Τρώει κανονικά», είπε στον άντρα της.

«Ωραία. Τότε θα φάω μαζί με τον γιο μου».

«Δεν πας καλύτερα να ξαπλώσεις λίγο;» επέμενε η Βενετσιάνα.

«Όχι, θα παίξω με το παιδί».

Αργότερα, όταν κάθισαν οι τρεις τους να φάνε, ο Ντομένικο πρόσεξε ότι το αγοράκι δεν είχε καθόλου όρεξη.

«Γιατί δεν τρώει;» απόρησε.

«Τυχαίνει καμιά φορά», απάντησε ήρεμα η Βενετσιάνα. Η καρδιά της, όμως, είχε αρχίσει να χτυπάει ακανόνιστα.

Ο Ντομένικο προσπάθησε να ταΐσει ο ίδιος τον γιο του, χωρίς όμως να καταφέρει τίποτα. Η Βενετσιάνα άρχισε να τραγουδάει για να του αποσπάσει την προσοχή, κι έτσι μπόρεσε να χώσει στο στόμα του μερικές μπουκιές. Ωστόσο, ο Εμανουέλε είτε μασούσε ανόρεχτα, είτε κρατούσε την μπουκιά του στο στόμα.

«Μα τι έχει;»

«Τίποτα, μην ανησυχείς. Θα φάει αργότερα».

Ο Ντομένικο ξάπλωσε να ξεκουραστεί λίγο κι όταν σηκώθηκε

πήρε τον Εμανουέλε για να τον πάει βόλτα. Ένιωθε πολύ περήφανος που θα περπατούσε κρατώντας τον υπέροχο γιο του από το χέρι. Δεν του έμοιαζε, βέβαια. Ούτε στη μητέρα του έμοιαζε. Όμως, ήταν πανέμορφος.

Μόλις κατέβηκαν τη σκάλα κι έφτασαν στο κατώι, το αγοράκι άφησε τον πατέρα του κι έτρεξε στην πόρτα της Ροδούλας. Άρχισε να τη χτυπάει και να φωνάζει:

«Λοδούλα! Λοδούλα!»

Η κοπέλα άνοιξε διστακτικά, νομίζοντας ότι το παιδί ήταν με τη Λευκή και ότι θα ακολουθούσε η γνώριμη, θλιβερή σκηνή. Μόλις όμως είδε τον Ντομένικο πίσω από τον Εμανουέλε, το πρόσωπό της φωτίστηκε.

«Καλωσήρθες, αφέντη!»

«Καλώς σε βρίσκω, Ροδούλα! Γιατί εξαφανίστηκες;»

Ανασήκωσε αμήχανα τους ώμους της κι έσκυψε να πάρει αγκαλιά το αγοράκι που την τραβούσε από τη φούστα. Αυτή τη φορά το γέμισε φιλία χωρίς να φοβάται, ενώ εκείνο είχε περάσει τα χερσάκια του γύρω από τον λαιμό της.

Ο Ντομένικο παρακολουθούσε τη σκηνή χαμογελώντας.

«Ο γιος μου σε λατρεύει», είπε.

«Κι εγώ τον λατρεύω. Αυτό το παιδί είναι η ζωή μου», απάντησε η κοπέλα αυθόρμητα.

Ο Ντομένικο κούνησε ανυποψίαστος το κεφάλι του.

«Είναι φυσικό να έχετε δεθεί τόσο πολύ».

«Τι κάνεις, ψυχή μου; Είσαι καλά;» ρώτησε η Ροδούλα το αγόρι.

Ο Ντομένικο την κοίταξε για λίγο σκεφτικός.

«Εσύ, κοπέλα μου, μήπως ξέρεις γιατί δεν τρώει κι είναι τόσο αδύνατος;»

Η Ροδούλα σάστισε.

«Θαρρώ πως... τον πείραξε που τον αποκόψαμε».

Ο Ντομένικο θεώρησε ότι η εξήγηση ήταν αρκετή και δεν έδωσε σημασία. Ήξερε ότι τα παιδιά αντιδρούν αρνητικά σ' αυτή την περίπτωση.

Όταν σε λίγο ξανάπιασε τον γιο του από το χέρι για να φύ-

γουν, εκείνος αντέδρασε κι άρχισε να τραβάει τη Ροδούλα από τη φούστα.

«Δεν μπορώ να έρθω μαζί σας, καρδούλα μου».

«Λοδούλα!» τσίριζε εκείνος.

«Μη φωνάζεις, καμάρι μου. Όταν γυρίσουμε, η Ροδούλα θα έρθει πάνω. Εντάξει;» είπε ο Ντομένικο κοιτώντας την κοπέλα.

«Εντάξει», ξεροκατάπιε εκείνη.

Ο Ντομένικο πήρε τον γιο του αγκαλιά κι απομακρύνθηκε.

Ο Εμανουέλε, πιο ήρεμος τώρα, έγενεψε αντίο στη Ροδούλα.

Καθώς η κοπέλα έμπαινε στο σπίτι, η καρδιά της πήγαινε να σπάσει από χαρά. Θα έβλεπε και πάλι το αγγελούδι της, χωρίς να παρεμβαίνει η Λευκή. Ύστερα, όμως, θυμήθηκε τα λόγια του πατέρα του και αγανάκτησε. Ο Εμανουέλε δεν έτρωγε, όπως το είχε υποψιαστεί, παρόλο που η μέγαιρα της έλεγε το αντίθετο. Μα ήταν φως φανάρι, το παιδάκι είχε αδυνατίσει. Πώς άντεχε να το βλέπει έτσι η μάνα του; Φαίνεται ότι ο εγωισμός έπνιγε την αγάπη της, κατέληξε. Και πάλι όμως... Πώς μπορούσε να υπάρχει κάτι πιο δυνατό από την αγάπη της μάνας; Ήταν μια σκέψη που δεν τη χωρούσε ο νους της.

Μια ώρα αργότερα, πατέρας και γιος γύρισαν και ο Εμανουέλε χτύπησε και πάλι την πόρτα της. Η Ροδούλα βγήκε κι ανέβηκε μαζί τους στο πάνω σπίτι.

Η Βενετσιάνα τα έχασε όταν την είδε να μπαίνει. Η Ροδούλα κοίταξε προς τον Ντομένικο, περιμένοντας να δώσει εξηγήσεις. Εκείνος, όμως, πήγε και κάθισε σ' ένα καναπεδάκι, θεωρώντας την παρουσία της το φυσικότερο πράγμα στον κόσμο.

«Παίξε τώρα με την αγαπημένη σου Ροδούλα», είπε στον Εμανουέλε.

Εκείνος δεν περίμενε δεύτερη κουβέντα.

Σε λίγο, έμπαινε στο δωμάτιο η Λευκή, κρατώντας ένα πιατάκι με αμύγδαλα. Μόλις είδε την κοπέλα, γούρλωσε τα μάτια, έχασε το χρώμα της και παραλίγο να της φύγει το πιατάκι από τα χέρια.

Η Ροδούλα έκανε ότι δεν πρόσεξε τίποτα. Ο πραγματικός της θρίαμβος, όμως, ήρθε λίγο αργότερα, όταν ο Ντομένικο, θέλο-

ντας να την ευχαριστήσει που βύζαξε τόσον καιρό τον γιο του, της ζήτησε να καθίσει στο τραπέζι μαζί τους και η Λευκή σέρβιρε το φαγητό και το κρασί.

Αυτή τη φορά, ο Εμανουέλε δε χρειάστηκε παρακάλια για να φάει. Η Βενετσιάνα προσπάθησε να τα μπαλώσει.

«Είναι νηστικός και πείνασε», παρατήρησε δήθεν αδιάφορα.

«Εγώ νομίζω ότι είδε τη Ροδούλα και του άνοιξε η όρεξη», είπε ο ανυποψίαστος Ντομένικο.

Όταν ήρθε η ώρα να φύγει η κοπέλα, ο Εμανουέλε άρχισε να διαμαρτύρεται και να την τραβάει από τη φούστα.

Η Ροδούλα ένιωσε αμήχανη. Αλλά τη λύση έδωσε και πάλι ο Ντομένικο.

«Δεν τον βάζεις να κοιμηθεί πρώτα;» της πρότεινε.

«Θα τονβάλω εγώ», πετάχτηκε η Βενετσιάνα.

«Λοδούλα! Λοδούλα!» φώναξε το αγοράκι.

Ο Ντομένικο έβαλε τα γέλια.

«Αυτό το παιδί έχει δύο μανάδες», παρατήρησε, και η Βενετσιάνα τινάχτηκε λες κι είχε φάει χαστούκι. «Έλα, Ροδούλα. Μην του χαλάς το χατίρι. Νανούρισέ τον».

Όλο αυτό το διάστημα, η Λευκή πηγαινοερχόταν, κάνοντας ότι μαζεύει το τραπέζι. Τα ξινισμένα της μούτρα πρόδιδαν όλα τα συναισθήματα φθόνου και κακίας που λυσομανούσαν στη μικρή της καρδιά.

Η κοπέλα έβαλε τον Εμανουέλε να κοιμηθεί, τον φίλησε απαλά στο μάγουλο, κι ένιωσε γεμάτη ευγνωμοσύνη τη γλυκιά του μυρωδιά που τόσο της είχε λείψει. Μετά καληνύχτισε ευγενικά κι έφυγε. Εκείνο το βράδυ, στην προσευχή της ευχαρίστησε τον Θεό που της έκανε αυτό το αναπάντεχο δώρο και τον παρακάλεσε να μην της το πάρει πίσω.

Ο Ντομένικο έμεινε στη Μονεμβασιά περισσότερο απ' όσο υπολόγιζε, καθώς λίγες ημέρες μετά τον ερχομό του έτυχε να αρρωστήσει. Δε φαινόταν να έχει κάτι σοβαρό, πάντως δεν ήταν σε θέ-

ση να ταξιδέψει. Η Βενετσιάνα είχε χάσει τον ύπνο της. Δε στενοχωριόταν μόνο επειδή αρρώστησε ο άντρας της, αλλά και γιατί η παράταση της παραμονής του στο αρχοντικό γινόταν εμπόδιο στα σχέδιά της να απομακρύνει τη Ροδούλα από το παιδί.

Τις ίδιες σκέψεις έκανε και η Λευκή. Οι δυο γυναίκες σιγοψιθύριζαν κρυφά, για να μην τις ακούσουν ο Ντομένικο και η Ροδούλα, που ανέβαινε πια τακτικά στο πάνω σπίτι για να ταΐσει και να κοιμίσει τον Εμανουέλε.

«Αυτή η ιστορία θα μας πάει πολύ πίσω», παρατηρούσε η Βενετσιάνα.

Η Λευκή έσφιγγε τα χείλη και κουνούσε μελαγχολικά το κεφάλι της.

«Τι θα κάνουμε τώρα, Θεέ μου;»

«Κάνε υπομονή, κυρά μου. Θα δοκιμάσουμε πάλι, όταν γίνει καλά ο κύρης μας και φύγει».

«Μέχρι τότε, ο Εμανουέλε θα έχει ξεμάθει εντελώς».

«Θα συνηθίσει σιγά σιγά».

Κάπου εκεί, έκαναν και οι δύο την ίδια σκέψη για τον Εμανουέλε, αλλά δεν τολμούσαν να την ξεστομίσουν, παρά μόνο κοιτάζαν με νόημα η μια την άλλη κι ήταν σαν να έλεγαν:

Τον τραβάει το αίμα.

Αυτό ήταν κάτι που δεν μπορούσαν να αλλάξουν, ό,τι και να έκαναν. Ήταν κάτι που θα τις στοίχιωνε πάντα.

«Μήπως είναι καλύτερα να τη διώξεις, κυρά μου;» πρότεινε για άλλη μια φορά η Λευκή.

Θα ήταν η ιδανική λύση στο πρόβλημά τους.

«Σου το έχω εξηγήσει. Πώς θα δικαιολογηθώ στον άντρα μου, που την έχει περί πολλού;»

«Έχεις δίκιο», αναγκαζόταν να παραδεχτεί η Λευκή.

«Δεν άκουσες τι έλεγε για δαύτην; Ότι είναι η αγαπημένη του Εμανουέλε!»

«Και ότι το παιδί έχει δύο μανάδες! Αυτό πού το πας, κυρά μου;» συμπλήρωνε η άλλη, που δεν εννοούσε να χωνέψει την «επιστροφή» της Ροδούλας.

Πέρασαν δύο εβδομάδες και ο Ντομένικο συνήλθε εντελώς. Στο διάστημα αυτό, του δόθηκε η ευκαιρία να διαπιστώσει ότι ο γιος του έτρωγε μόνο όταν ήταν εκεί η Ροδούλα. Δεν του έκανε μεγάλη εντύπωση. Η κοπέλα τον βύζαινε δύο ολόκληρα χρόνια, ήταν επόμενο να δεθεί μαζί της. Όχι πως κι εκείνη δε λάτρευε το αγοράκι. Επιπλέον, η Φραντζέσκα ήταν κλειστός και ψυχρός άνθρωπος, σε αντίθεση με τη Ροδούλα που ήταν πολύ ζεστή κι εκδηλωτική, κάτι που εκτιμούν πάντα τα παιδιά. Θυμόταν κι εκείνος όταν ήταν μικρός πόσο αυστηρή υπήρξε μαζί του η μητέρα του. Όπως ο Εμανουέλε, έτσι και ο Ντομένικο είχε ξεχωρίσει από τις υπηρέτριες του σπιτιού μια γυναίκα πολύ γλυκομίλητη και ήρεμη, που τον έκανε να νιώθει πάντα όμορφα. Ήταν ένα συναίσθημα που ζέσταινε την παιδική του ψυχή και του χάριζε αυτοπεποίθηση. Στα μάτια του, η αυστηρότητα της μητέρας του ισοδυναμούσε σχεδόν με απόρριψη, κι αυτό δεν του άρεσε καθόλου. Προτιμούσε χίλιες φορές να φωλιάζει στον πληθωρικό κόρφο της Σιμόνα, παρά στην αγκαλιά της παγερής μητέρας του.

Καθώς μεγάλωνε, καταλάβαινε ότι η μητέρα του δεν έβλεπε με καλό μάτι αυτό το δέσιμο, και φερόταν άσχημα στη Σιμόνα. Σε μερικές περιπτώσεις μάλιστα, όταν την κατσάδιαζε πολύ έντονα, ο μικρός Ντομένικο έβαζε τα κλάματα.

Ήταν γύρω στα επτά όταν ξύπνησε ένα πρωί, αναζήτησε τη Σιμόνα, αλλά δεν τη βρήκε πουθενά. Η μητέρα του είπε πως είχε φύγει, χωρίς να δώσει καμία άλλη εξήγηση. Ο Ντομένικο δε θα ξεχνούσε ποτέ πόσο σπάραξε η καρδιά του και πόσο πικρά έκλαψε εκείνη την ημέρα. Στη συνέχεια, ρωτούσε και ξαναρωτούσε τη μητέρα του αν θα γύριζε η Σιμόνα. Φυσικά, εκείνη απαντούσε πάντα αρνητικά.

Στο τέλος, ο Ντομένικο άρχισε να ρωτάει τις άλλες δύο υπηρέτριες, αλλά κι εκείνες του έλεγαν πως η Σιμόνα δεν επρόκειτο να ξαναγυρίσει. Αργότερα κατάλαβε ότι την είχε διώξει η μητέρα του, γιατί την έβλεπε ως αντίζηλο.

Ο Ντομένικο δεν έμαθε ποτέ τι απέγινε αυτή η γλυκιά η γυ-

ναίκα. Όταν ύστερα από χρόνια δοκίμασε να μάθει από τη μητέρα του, εκείνη του απάντησε ότι δεν είχε ιδέα. Όλα αυτά είχαν γίνει, χωρίς ο πατέρας του να καταλάβει το παραμικρό.

Και τώρα, έβλεπε με έκπληξη ότι συνέβαινε κάτι ανάλογο ανάμεσα στον γιο του και στη Ροδούλα. Επιπλέον, η Λευκή φαινόταν να ζηλεύει τη Ροδούλα, παρόλο που έκανε τα πάντα για να το κρύψει. Αλλά την πρόδιδε το φθονερό της βλέμμα...

Ο Ντομένικο δεν ήθελε με τίποτα να νιώσει ο μοναχογιός του αυτό που ένιωσε ο ίδιος εκείνη τη φοβερή μέρα. Θα έκανε, λοιπόν, ό,τι χρειαζόταν για να το εμποδίσει, προσπαθώντας ταυτόχρονα να κρατήσει τις ισορροπίες. Ούτε η Φραντζέσκα ούτε η Λευκή έπρεπε να νιώσουν άσχημα. Κάτι τέτοιο θα μεγάλωνε τον ανταγωνισμό ανάμεσα στην κοπέλα και στις δυο γυναίκες, κι αυτό θα ήταν εις βάρος της, γιατί σίγουρα θα ξεσπούσαν πάνω της.

Όταν ο Ντομένικο ετοιμάστηκε να φύγει αποφάσισε να πει δυο λόγια στη γυναίκα του.

«Θέλω να μου υποσχεθείς κάτι, Φραντζέσκα μου».

«Μετά χαράς, Ντομένικο».

«Ελπίζω να μην ξαναδώ τον γιο μας αδύνατο, όπως τώρα. Να κάνεις ό,τι χρειάζεται ώστε να τρώει. Αν θέλει τη Ροδούλα, ας έρχεται η Ροδούλα. Αν θέλει τη Λευκή, ας έρχεται η Λευκή». Αυτό το τελευταίο το είπε για να φανεί αμερόληπτος. «Ό,τι και να γίνει, μάνα του είσαι εσύ. Αυτό δεν πρόκειται να αλλάξει», κατέληξε, ελπίζοντας ότι έτσι η Φραντζέσκα θα έβλεπε τη Ροδούλα λιγότερο ανταγωνιστικά.

«Μείνε ήσυχος».

Ο Εμανουέλε ξεφώνιζε χαρούμενος και ανεβοκατέβαινε στο μπαούλο με τα ρούχα που θα έπαιρνε ο πατέρας του.

«Και τώρα, στείλε τη Λευκή να φωνάζει τη Ροδούλα», είπε ο Ντομένικο.

Η Βενετσιάνα ξεροκατάπие, γιατί μάντευε τι επρόκειτο να γίνει. Έστειλε όμως τη Λευκή να φωνάξει την κοπέλα.

«Μείνε κι εσύ εδώ, Λευκή. Θέλω να σας μιλήσω», είπε ο Ντομένικο όταν έφτασε η Ροδούλα.

Η Λευκή αντάλλαξε ένα βλέμμα με τη Βενετσιάνα και μάντεψε αμέσως ότι δε θα της άρεσε αυτό που θα άκουγε.

«Παρατήρησα ότι ο γιος μου δεν έχει πάντα όρεξη. Γι' αυτό, θέλω να βοηθάτε την κυρά σας όταν τον ταΐζει. Δε μ' αρέσει να στενοχωριέται η αγαπημένη μου γυναίκα, ούτε να μένει νηστικός ο μοναχογιός μου. Δεν ξέρω τι θα κάνετε, λοιπόν, αλλά όταν ξανάρθω δεν πρέπει να βρω τον γιο μου αδυνατισμένο. Καταλάβετε;»

Η Βενετσιάνα κατάλαβε ότι τα λόγια αυτά απευθύνονταν κυρίως σ' εκείνη και τη Λευκή, δεν είπε όμως τίποτα. Από το σκυθρωπό ύφος της Λευκής μάντεψε ότι το ίδιο ακριβώς είχε καταλάβει κι εκείνη.

«Μάλιστα, αφέντη», είπαν ταυτόχρονα η Ροδούλα και η Λευκή.

Η κοπέλα ένωθε ένα σφίξιμο στην καρδιά τώρα που επρόκειτο να φύγει ο Ντομένικο. Όσο διάστημα ήταν εδώ, η κατάσταση είχε αλλάξει εντελώς και η Βενετσιάνα της φερόταν με τον καλύτερο τρόπο. Όσο για τη Λευκή, ευθυγραμμίζοταν πάντα με την κυρά της και προσπαθούσε να κάνει το ίδιο, ειδικά όταν ήταν μπροστά ο αφέντης τους.

Τώρα που θα έφευγε, όμως, ένας Θεός ήξερε τι περίμενε τη Ροδούλα και τον Εμανουέλε...

Πάνω στην ώρα, έφτασαν στο αρχοντικό δυο ναυτικοί από την караβέλα για να κουβαλήσουν τα πράγματα του Ντομένικο.

Εκείνος πήρε στην αγκαλιά του το αγοράκι κι άρχισε να το φιλάει συγκινημένος.

«Αντίο, γιε μου. Να είσαι καλό παιδί και να ακούς τη μάνα σου. Εντάξει;»

Ο Εμανουέλε, που εξακολουθούσε να είναι χαμογελαστός, τον φίλησε και του χάιδεψε το μάγουλο.

Η Ροδούλα πρόσεξε ότι τα μάτια του Ντομένικο είχαν βουρκώσει τώρα που θα αποχωριζόταν τον μοναχογιό του.

Η Βενετσιάνα και η Λευκή θα τον συνόδευαν μέχρι το πλοίο, ενώ η Ροδούλα θα έμενε στο σπίτι να προσέχει το παιδί. Οι δυο γυναίκες βγήκαν πρώτες από το δωμάτιο. Τις ακολούθησε ο Ντομένικο που στην πόρτα κοντοστάθηκε, κοίταξε με εμπιστοσύνη

τη Ροδούλα κι έφερε το χέρι του στο μέρος της καρδιάς, σ' ένα βουβό «ευχαριστώ».

Εκείνη κοκκίνισε κι έσκυψε ντροπαλά το κεφάλι της. Αργότερα, καθώς ξαναθυμόταν τη σκηνή, πλημμύριζε από συγκίνηση. Το «ευχαριστώ» του πατέρα την έκανε να ξεχνάει τα δάκρυα που είχε χύσει όταν την απομάκρυναν από τον αγαπημένο της άγγελο.

Η Έλενα, σπρωγμένη από
μια ανεξήγητη παρόρ-
μηση, εγκαταλείπει μια λαμπρή
καριέρα στην Αμερική και εγκα-
θίσταται στην Ελλάδα για να κά-
νει μια νέα αρχή. Η ίδια ανεξή-
γητη παρόρμηση την οδηγεί στη

μαγευτική Μονεμβασιά όπου γνωρίζεται με τον Μάνο, ιδιοκτή-
τη ενός παλιού αρχοντικού. Από την πρώτη στιγμή, οι δύο νέοι
έχουν την εντύπωση ότι κάτι αδιόρατο τους συνδέει, λες και μια
αύρα από τα παλιά διαχέεται στο αρχοντικό και τους κατακλύζει.

Σύντομα αρχίζει να τους επισκέπτεται στον ύπνο τους μια γλυ-
κιά γυναικεία παρουσία και τα όνειρά τους, μ' έναν μυστηριώδη
τρόπο, αποτελούν ιστορίες που αλληλοσυμπληρώνονται. Και τότε,
αρχίζουν να μαντεύουν ότι η βαθιά σχέση τους εκτός από μέλλον
έχει και παρελθόν.

Πώς είναι δυνατόν δύο άνθρωποι να βλέπουν το ίδιο όνειρο;
Ποιες μαγικές χρονικές διαδρομές φέρνουν στη ζωή τους αυτή
τη γυναίκα; Ποια αόρατα νήματα συνδέουν την ιστορία τους με
καταστάσεις και πρόσωπα που έζησαν αιώνες πριν, τότε που η
Μονεμβασιά βρισκόταν στο απόγειο της δόξας της;

*Ένας μεγάλος έρωτας που διασχίζει τον χρόνο
μέχρι να βρει δικαίωση.*

Ένα παιδί που το διεκδικούν δύο μανάδες.

*Μια τραυματική απώλεια κι ένας ύμνος στη μητρική αγάπη
που προστατεύει και πέρα από τον τάφο.*

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ISBN: 978-618-01-1963-3

9 786180 119633

ΚΩΔ. ΜΗΧΡΩΣΗΣ: 19418

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η